

CZE

YANN ARTHUS-BERTRAND
EARTH FROM ABOVE

ČESKÉ PŘEKLADY TEXTŮ KATALOGU VÝSTAVY

ZEMĚ KRÁSNÁ NEZNÁMÁ

S 21°01' E 55°33'

21°01' j.š. – 55°33' v.d.

Rokliny řeky Bras de Cavern, ostrov Réunion, Francie

Rokliny vytvořené ze sopečných zlomů, jako je koryto řeky Bras de Caverne, způsobují, že je přístup do středu ostrova Réunion velmi obtížný. Některé oblasti byly prozkoumány teprve nedávno, jako např. „Trou de Fer“, roklna o hloubce 250 metrů objevená v roce 1989. Protože byl střed ostrova uchráněn před lidskými zásahy, zachovaly se jeho tropické lesy s obrovitými kapradinami, vřesy a lišejníky, zatímco lesy v nižších nadmořských výškách byly přeměněny na zemědělskou půdu nebo pro urbanistické využití a úplně zmizely. Přes třicet živočišných a rostlinných druhů, z nichž dvě třetiny byly domácí, bylo během posledních 400 let zcela vyhubeno. I když bývají ostrovy obdařeny velkou biologickou různorodostí, jsou ostrovní systémy obvykle více vystaveny riziku zániku druhů, než je tomu na kontinentě.

S 20°57' E 164°41'

20°57' j.š. – 164°41' v.d.

Srdce ve Voh, Nová Kaledonie, Francie

Mangrovová bažina je formace obojživelných stromů vyskytující se obvykle na bahnitěm tropickém pobřeží s proměnlivým přílivem. Skládá se z různých halofytů (rostlin, které mohou růst ve slaném prostředí) s převládajícími mangrovními. Takové mokřiny se vyskytují na čtyřech kontinentech, kde pokrývají 170 000 km², což je skoro čtvrtina světových pobřežních oblastí. Toto číslo představuje pouze polovinu jejich původního počtu, protože tyto křehké bažiny byly neustále redukovány nadměrným využíváním přírodních zdrojů, zemědělskou a urbanistickou expanzí a znečišťováním životního prostředí. Mangrovník je však stále nepostradatelným pro mořskou faunu a pro rovnováhu pobřežního pásma stejně jako pro místní hospodářství. Nová Kaledonie, skupina tichomořských ostrovů pokrývajících více než 18 575 km², má 200 km² značně nízkých (8 až 10 metrů), ale zato velmi hustých mangrovových bažin, hlavně na západním pobřeží největšího ostrova Grande Terre. Uvnitř, na některých místech, která jsou mimo dosah mořské vody, kromě výjimečně vysokého přílivu, vegetace ustupuje holým, přesoleným místům zvaným „tannes“ jako například tato, nedaleko města Voh, kde příroda vytvořila tuto mýtinu ve tvaru srdce.

N 42°08' E 20°22'

42°08' s.š. – 20°22' v.d.

El Ateuf, údolí M'zab, Alžír

600 km na jih od Alžíru, za vrcholky saharského Atlasu, se koupala města v měkkém světle s hrubě nahozenými a úzkými uličkami mezi domy, vesměs zastřešenými, se rozbíhají podél vádí, vysychající řeky, M'zab, která se proplétá Velkým Západním Ergem. Zde je drsné klima, horko a větrno, a déšť je mimořádně vzácný. Přesto byla města založená Mozabity v jedenáctém století nevýčerpatelným zdrojem obdivu takových velkých Architektů jako Le Corbusier, Ravereau, Franck Lloyd Wright... Pozoruhodně homogenní města údolí vádí M'Zab byla vybudována na kopcích, aby se vyhnula sice vzácným, ale o to divočejším záplavám a všechna jsou plánována stejným způsobem: domy se staví odshora od mešity směrem dolů k městským hradbám, zatímco háje palem poskytují ovoce, zeleninu i chladnější stín před horkým sluncem. Jednotlivé domy se orientují na jednu centrální místnost s velkým čtvercovým otvorem ve stropě konstituující patio, kde se shromažďuje celá rodina. Schodiště vede na terasu, která bývá obklopena malými místnostmi, kde se spí v zimě.

S 0°17' E 36°04'

0°17' j.š. – 36°04' v.d.

Červení plameňáci na jezeře Nakuru, Kenya

Jezero Nakuru o ploše 62 km² zabírá jednu třetinu stejnojmenného národního parku, který byl založen v roce 1968. Poskytuje útulek 370 druhům ptáků, včetně plameňáků menších (Phoeniconaias minor) a plameňáků rudých (Phoenicopterus ruber), kterých bylo na tomto území napočítáno 1.4 milionu. Stejně jako u jiných zásaditých jezer rozptýlených podél údolí Rift Valley jeho poloha na skalnatém sopečném substrátu, slabý proud, intenzivní odpařování a průměrná hloubka 1 m mají za následek vysoký obsah sody. V těchto slaných vodách se daří modrozeleným řasám, mikroorganismům a malým korýšům tvořícím základní potravu plameňáků. Avšak chemické produkty používané v říčním rybníkářství a odpadní dešťové vody z města Nakuru pozvolna vody jezera znečišťují. Od roku 1990 je jezero Nakuru považováno za mokřad mezinárodního významu.

S 00° 22'35 W 90°35'35

00° 22'35 j.š. – 90°35'35 z.d.

Sopka na západním pobřeží ostrova San Salvador, souostroví Galapágy, Ekvádor

Devatenáct ostrovů, které utvářejí souostroví Galapágy, je sopečného původu a vynořilo se z vod Tichého oceánu před 3 až 5 miliony lety. Vzdor své měsíční podobě nabízejí výjimečnou biologickou rozmanitost a staly se domovem největší kolonie leguánů na světě a největšího druhu želvy, galapago, která také dala ostrovům své jméno. Návštěvníky těchto ostrovů vždy uchvátí jejich magické kouzlo a sám Darwin se tady inspiroval pro svou teorii o vývoji druhů. V roce 1959 bylo souostroví prohlášeno národním parkem a připojeno k seznamu světového dědictví UNESCO v roce 1978. Avšak nárůst obyvatel, dovoz exotických druhů flóry a fauny a růst turistického ruchu (i když od roku 1998 přísně regulovaného) tuto přirozenou evoluční laboratoř ohrožuje. Souostroví bylo ušetřeno jako zázrakem velké ekologické katastrofy, když z tankeru Jessica, který tady v roce 2001 narazil na mělčinu, uniklo 600 tun nafty, zatímco ostatní pobřežní oblasti takové štěstí neměly.

N 64°04' W 18°15'

64°04' s.š. – 18°15' z.d.

Řetěz sopek u Lakagigaru, Island

Lakagigar, na jihu Islandu, na sobě stále ještě nese jizvy po jedné z největších sopečných erupcí v naší historii. V roce 1783 se otevřely celkem 25 km dlouhé dvě trhliny na úbočí sopky Laki a vychrlily 15 km³ roztavené horniny, která pohltila 580 km² půdy, největší záplava lávy jakou kdy lidská paměť zaznamenala. Mrak kysličníku uhličitého, kysličníku siřičitého a popílku se rozprostřel nad celým ostrovem a znečistil veškeré pastviny i povrchové vody. Tři čtvrtiny dobytka zahynuly a po druhém výbuchu v roce 1785 následkem hrozného hladomoru přišla o život čtvrtina obyvatelstva (přes 10 000 lidí). Praskliny u Lakagigaru korunované 115 sopečnými krátery, jsou dnes uzavřené a prameny lávy jsou pokryté silnou vrstvou mechu, Island má více než 200 aktivních sopek a během posledních 500 let vyprodukoval celou třetinu veškeré vyvěřelé lávy na světě.

S 2°37' W 79°54'

2°37' j.š. – 79°54' z.d.

Chudinské městečko Guayaquil, Guayas, Ekvádor

Se svými dvěma miliony obyvatel má ekvádorský Guayaquil o půl milionu obyvatel více než hlavní město Quito. Prosperita tohoto velkého průmyslového a obchodního přístavu, který kontroluje 50 procent vývozu a 90 procent dovozu celé země, přitahuje stále větší počet přistěhovalců z okolních krajů. Jedna pětina obyvatel Guayaquilu dnes žije v bažinaté oblasti v chudinských městečkách vytvořených domky na kůlech. Tyto zubožené oblasti, kde umělou půdu pod nohama tvoří navršené odpady přinášené sem přílivy, nemají žádná hygienická zařízení a představují znepokojivé zdravotní problémy. V posledních desetiletích obyvatelstvo latinské Ameriky prochází procesem největší urbanizace na světě. Počet městského obyvatelstva se zvýšil ze 41 procent celkového počtu obyvatel v roce 1950 na 77 procent v roce 2000. Na všech kontinentech světa dohromady se k městskému obyvatelstvu každý týden připojil další 1 milion lidí, takže v roce 2000 obyvatelstvo měst dosáhlo již 47 procent celkového počtu obyvatel.

S 19°26' E 23°03'

19°26' j.š. – 23°03' v.d.

Sloni v deltě Okavango, Botswana

Delta Okavango, obrovská humidní oblast v samém srdci Botswany, má bohatou a různorodou faunu, včetně desítek tisíc slonů. Africký slon (*Loxodonta africana*), největší žijící suchozemský savec, se v poslední době, důsledkem bezohledného honu za slonovinou, prakticky přiblížil vyhynutí. Mezi rokem 1945 a koncem osmdesátých let se počet slonů snížil z 2,5 milionu na pouhých 500 000. V roce 1989 Mezinárodní úmluva o obchodu s ohroženými druhy (CITES) znamenala úplný zákaz mezinárodního obchodu se slonovinou. Poté, co bylo Botswaně, Namibii a Zimbabwe uděleno částečné a pouze pokusné zrušení tohoto zákazu v roce 1997 došlo k prodeji 50 tun slonoviny (5 446 klů) do Japonska za 5 milionů US dolarů. Tyto státy tvrdily, že získané prostředky byly investovány do ochrany přírody za účasti místních komunit. Avšak potvrzené zprávy o narůstajícím pytláctví na celém kontinentě prokázaly, že veškerá kontrolní opatření byla neefektivní a tak je obchod se slonovinou i nadále zakázán.

S 40°40' W 71°16'

40°40' j.š. – 71°16' z.d.

Buky v pohoří Villa Traful, provincie Neuquén, Argentina

Uprostřed Národního parku Nahuel Huapí v jihozápadní provincii Neuquén, v Argentině, je vidět na úpatí hor a skalistých vrcholů pohoří And mnoho ledovcových jezer – v průměrné výšce 700 m – s nádherně průzračnou modrou vodou. Vlhké klima této oblasti vyhovuje růstu jižního buku (*Nothofagus pumilio* a antarktické variety), které se rozšířily po svazích hor oživující je v podzimu pestrobarevnými odstíny. Dále na jihu na ve stále nižší výšce se bukové lesy řídnu až úplně ustoupí stepím Patagonie. Řetěz And mezi Argentinou a Chile táhnoucí se přibližně 5 000 km daleko je nejdelší přirozenou pozemní hranicí na planetě. Patří k němu i hora Aconcagua, vysoká 6 960 m, která dominuje celému kontinentu Jižní Ameriky.

N 21°54' W 105°28'

21°54' s.š. – 105°28' z.d.

Mexcaltitán, Nayarit, Mexiko

Z bažinatých zátocin obrovské pobřežní laguny, na 400 metrů dlouhé kose u severozápadního pobřeží Tichého oceánu, ve státě Nayarit, se zvedá vesnice Mexcaltitán. Každé září, ke konci období dešťů, vody laguny zatopí uličky vesnice a donutí vesničany, aby k cestování používali kánoe, takže to všude vypadá jako v „Mexické Benátkách“. Někteří historikové vidí ve vesnici mýtický ostrov Aztlán, odkud údajně pocházejí původní Aztékové. Půl pevnina půl voda, Mexcaltitán odráží bohatou kulturní historii, která jej obklopuje – síť kanálů prolétající se mezi mangrovníkovými háji, kde sídlí 300 druhů ptáků. Biologická diversita Mexika patří mezi nejbohatší na naší planetě. S pouze 14 procenty zemského povrchu má tento stát více druhů savců než kterákoli jiná země (450). Mexiko je také domovem 10 procent známých druhů každého živočicha a rostlinného druhu.

S 18°45' E 22°45'

18°45' j.š. – 22°45' v.d.

Lechwe v deltě Okavango, Botswana

Před dvěma miliony let se řeka Okavango vlila do řeky Limpopo a dále do Indického oceánu. Ale tektonické změny řeku odvrátily od jejího původního kurzu a tak řeka, „která nikdy nenašla moře“, teď končí v Botswaně, v obrovské vnitrozemské deltě o rozloze 15 000 km² u hranic pouště Kalahari. V labyrintu bažin sídlí 400 druhů ptáků, 95 druhů hadů a obojživelníků, 70 druhů ryb a 40 druhů velkých savců. Ukryti v ostrůvcích vegetace, kde nacházejí potravu a ochranu před dravci, lechwe (*Kobus leche*) – antilopa žijící v bažinatém prostředí – se hojně vyskytuje ve vodách delty Okavango. Od roku 1996 je tato delta pod ochranou Ramsarské smlouvy vztahující se na mezinárodně významné mokřiny a zahrnující 1 075 míst na světě, kde se lidé snaží zajistit trvalou rovnováhu mezi sociálními a ekonomickou aktivitou a udržením přirozené rovnováhy.

S 18°47' E 45°03'

18°47' j.š. – 45°03' v.d.

Tsingy u Bemarahu, oblast Morondava, Madagaskar

Tento podivný les minerálů v přírodní rezervaci Tsingy u Bemarahu stojí na západním pobřeží Madagaskaru. Je to geologická formace zvaná karst, výsledek vodní eroze, kdy kyselost dešťů postupně rozpouští kámen křídové plošiny a vyhlodává ostré hřebeny, které mohou dosáhnout výšky až 30 metrů. Tento téměř neproniknutelný labyrint (tsingy znamená v malajštině „chůze po špičkách“) poskytuje přístřeší své vlastní unikátní fauně i flóře dosud ještě úplně nezdokumentované. V roce 1927 bylo toto místo bylo prohlášeno přírodní rezervací a v roce 1990 světovým kulturním dědictvím UNESCO. Madagaskar tvoří 587 000 km² velký cíp země, který se oddělil pohybem kontinentů, už je 100 milionů let izolovaný v Indickém oceánu při pobřeží jižní Afriky a proto tam vznikla zcela zřetelná a různorodé druhy živočichů i rostlin, někdy i s archaickými vlastnostmi. Je zde výjimečný stupeň endemismu: více než 80 % ze zhruba 12 000 rostlinných druhů a téměř 1200 živočišných druhů se vyskytuje pouze na tomto ostrově. Avšak 300 z madagaskarských druhů hrozí nebezpečí vyhynutí.

N 32°33' W 6°36'

32°33' s.š. – 6°36' z.d.

Zemědělská krajina mezi přehradou Al Massira a Rabatem, Maroko

Moderní marocké zemědělství, založené v zásadě na intenzivní produkci obilovin (jako pšenice, ječmen a kukuřice), závisí na umělém zavodňování, protože pro většinu území je charakteristické suché, neboli aridní a semiaridní klima. Protože je Maroko bohatší na řeky a potoky než další země této oblasti, Maroko buduje velké přehrady, které nyní již teď umožňují zavlažování celkem 1,3 milionu ha půdy. Celková kombinovaná kapacita přehrad, která v roce 1967 činila téměř 2,3 miliardy m³ se v roce 2001 zvýšila na 15 miliard m³ v 97 přehradách. Zavlažování země pokrývá 90 procent celkové potřeby vody. I když se plánují nové přehrady, stále zanášení vodních nádrží již nyní připravuje zemi o 50 milionů kubických metrů z celkové rezervoárové kapacity ročně (neboli potenciální zavlažovací kapacity pro 12 000 akrů půdy). Tento problém vyvolal opatření pro obnovování půdy v boji proti erozi (způsobované obdobími prudkých dešťů na nadměrně vyschlých svazích).

N 26°21' E 72°45'

26°21' s.š. – 72°45' v.d.

Súdánské uprchlické tábory u Goz Amer nedaleko hranic se Saudskou Arábií, Čad

Súdán, africký obr sousedící s devíti zeměmi, prožil od získání samostatnosti v roce 1995 pouze 11 let v míru. Občanská válka vznikla mezi Muslimy a Araby dominujícími na severu země a africkým jihem s většinou křesťanských a černošských animistických obyvatel. Od roku 2003 se tento konflikt ještě přiosřil a změnil se zejména v jihozápadní oblasti Darfúr, kde spolu válčí muslimové arabského původu a černošského původu. Vyzbrojována vládou vyhnala arabská milice Arab Janjaweed za pouhý jeden rok přes jeden milion lidí z jejich domovů. Zhruba 200 000 z nich našlo útočiště v Čadu. Občanské války jsou nyní častější než války mezi národními státy. Od roku 1990 celkem 55 z 59 ozbrojených konfliktů na světě vzešlo z nitra národních hranic válčících zemí, v důsledku čehož bylo zabito přes 2 miliony dětí a 20 milionů lidí vyhnáno ze svých domovů nemluvě o celých vypálených vesnicích, loupení, znásilněních, vraždách a systematickém ničení základních životních prostředků... Tváří v tvář krutému násilí, jehož původcem je vláda jejich vlastní země, je obyvatelstvo o to bezmocnější.

N 45° 35' E 12° 34'

45° 35' s.š. – 12° 34' v.d.

Celkový pohled na město Benátky, Benátsko, Itálie

Benátky nejsou žádný ostrov, ale poloostrov vytvořený 118 ostrůvky oddělenými 160 kanály překlenutými 400 mosty. Hlavní třída vede podél Grand Fanálu, kde jsou také nejkrásnější budovy města – stovky paláců z období renesance a baroka, které si tu postavili bohatí benátští obchodníci. Jsou to poslední svědkové významného postavení těchto lidí z doby, kdy se Benátky otevřely světu. Již v roce 1000 n.l. měly Benátky pod nadvládou Jaderské moře, aby pak rozšířily své dominantní postavení na celé Střední moře, kolem něhož zakládaly bezpočet obchodních míst až do 17. století, kdy se rozvinul kontinentální obchod a Benátky zmizely z mezinárodní obchodní scény. A nyní by mohly zmizet úplně. Jako Serenissima, kterou by mohl úplně potopit větší příliv vody v důsledku rozšiřování kanálů, sesedání půdy a stoupající hladiny moře (6 mm ročně).

S 16°30' W 151°44'

16°30' j.š. – 151°44' z.d.

Bora Bora, Polynésie

Souostroví Leewardských ostrovů (nebo ostrovů Sous-le-Vent) ve francouzské Polynésii, od roku 1946 jedno z francouzských území, zahrnuje i tento ostrov o velikosti 38 km², jehož jméno znamená v polynézštině „prvorozený“. Skládá se z částečně vnořeného kráteru 7 milionů let staré sopky a je obklopen bariérovým korálovým útesem s jakýmsi va-lem menších korálových ostrovů („motus“ v polynézštině), s plážemi a vegetací většinou sestávající z kokosovníků. Jediným přístupem k otevřenému moři je průliv Teavanui, který je dostatečně hluboký na to, aby umožnil vplouvat nákladním i válečným lodím. Ve druhé světové válce tento ostrov používaly Spojené státy jako svou vojenskou základnu. Veškeré formace korálů na naší planetě pokrývají pouze 284 000 km² mořské plochy (ekvivalent asi poloviny státu Texas) tropických oblastí, kde je teplota vod příznivá pro jejich růst. I když jsou do rozsahu omezené, přesto se tyto oblasti vyznačují velkou biologickou různorodostí: je zde zdokumentováno asi 100 000 rostlinných a živočišných druhů z celkově odhadovaného počtu 2 milionů. Stav více než padesáti procent světových korálových útesů (80 procent v nejobydenějších oblastech) se však v důsledku lidské aktivity stále zhoršuje.

N 33°50' W 118°20'

33°50' s.š. – 118°20' z.d.

Malý basketbalista v základní škole Torrance Cornerstone, Los Angeles, Kalifornie, Spojené státy

Jak symbolizuje tento žák hrající košíkovou na dvoře této losangeleské školy, sport je součástí vzdělávacího systému Severní Ameriky. Sportovní talent může často pomoci při získání studijního stipendia. Ve Spojených státech, kde je školní docházka povinná od šesti do šestnácti let, 5.4 procenta populace pokračuje ve vzdělání na amerických vysokých školách (college), což je největší procento studentů na světě. Přístup ke vzdělání je ve světě značně nerovnoměrný. V Africe je středoškolské vzdělání dostupné pouze 5 procentům dětí a i základní škola není zdaleka všeobecně dostupná: 110 milionů dětí v rozvojových zemích (1 z 5) nenavštěvuje vůbec žádnou školu. Dnes, na počátku třetího tisíciletí, jeden z pěti dospělých neumí ani psát ani číst. Z těchto přibližně 900 milionů dospělých analfabetů žije 98 % v rozvojových zemích a dvě třetiny z nich jsou ženy.

S 14°41' W 75°08'

14°41' j.š. – 75°08' z.d.

Obrys kolibříka v Nazca, Peru

Před dvěma tisíci lety lid Mazda kopal příkopy v peruánské pampě v podobě geometrických útvarů a stylizovaných obrazů rostlin a živočichů. Tento kolibřík, měřící asi 98 m patří mezi osmnáct různých siluet ptáků v této oblasti, která byla vyhlášena světovým dědictvím Unesco v roce 1994. Počínaje rokem 1940 až do své smrti v roce 1998 se německá matematická Maria Reiche neúnavně věnovala odkrývání, restauraci, údržbě a studiu těchto linií. Díky hlavně jejím snahám se dnes můžeme obdivovat tomu, co je pokládáno za součást astronomického kalendáře. Obrysy v Nazca, nedaleké pohřebiště a další archeologické nálezy dnes ohrožují huaqueros, vykradači hrobů, stejně tak jako příliv turistů, eroze a průmyslové emise.

N 28°17' W 81°24'

28°17' s.š. – 81°24' z.d.

Vrtulník humanitární pomoci nad ruinami Meulaboh po tsunami, ostrov Sumatra, Indonésie

Dvacátého šestého prosince 2004 Indo-australská tabule prudce sklouzla pod Indonéskou tabuli čímž odstartovala zemětřesení o velikosti 9 stupňů Richterovy stupnice – energie rovnající se 30 000 atomových bomb. Nárazová vlna se šířila v Indickém oceánu rychlostí letadla a jak se blížila k pobřeží nasbírala sílu a na některých místech dosahovala výšky 10 m. Pobřeží Srí Lanky, Indie, Barmy, Indonésie a Maledív bylo zničeno a 295 000 lidí přišlo při tomto neštěstí o život. V následujících dnech se vlády a občané na celém světě sjednotily v dosud nevídaném vzepětí solidarity na Zemi. Začaly proudit dary, dotace, materiální i logistické příspěvky... Nikdy nevyvolala žádná tragédie takové soucítění. Bylo to snad v důsledku mediálního pokrytí této události, nebo tím, že tato místa jsou oblíbená turisty nebo to bylo tím, že nám příroda připomněla svou hroznou sílu a moc? Člověk se může jen divit, proč taková katastrofa jako Tngshanské zemětřesení v roce 1976 v Číně, které zahubilo 242 000 lidí nemělo podobný dopad.

N 48°39' W 4°13'

48°39' s.š. – 4°13' z.d.

Dům v Keremmě, v zátocině Kernic při odlivu, Finistère, Francie

Tento dům stojící na bretaňském pobřeží Lamanšského průlivu byl vybudován v roce 1953 na úzké kose žulového sedimentu, který prodlužuje duny Keremmy a uzavírá téměř úplně zátocinu Kernic ponechávaje pro lodě jenom úzkou průrvu. Když přijde odliv, tento úzký dunový šíp vyhlídí do daleka na rozsáhlé písečiny, zatímco po přílivu je téměř úplně obklopen vodou. Drsné oceánské vichry a denní příliv i odliv (asi 8 m) působí na křehké podloží tohoto osamocené stavení, které pomalu eroduje. Tento domek, který stál ještě v roce 1983 skoro 150 m ve vnitrozemí byl v roce 1999 pouhé 2 m od okraje útesu vyčnívajícího nad moře. V roce 2000 zmizel z tváře krajiny úplně, když nevyhnutelná půdní eroze donutila majitele, aby jej nechal strhnout dříve, než by se sám mohl zhroutit. Uchránit duny Keremmy před erozivní činností mořského příboje se pokoušejí různé instalace agentury ochrany pobřeží. Příliv a odliv, denní posuny ve výšce pobřežních vod, důsledek přitažlivosti měsíce a slunce, jsou typické pro všechna moře naší planety vytvářející různé rozdíly pohybující se od 2,5 cm, jako třeba Středozemní moře, až po 16 m v zátocě Fundy, ostrůvku v Atlantickém oceánu, v Kanadě, který má největší navýšení hladiny na světě.

N 7°04' E 125°36'

7°04' s.š. – 125°36' v.d.

Dobývání zlata u Dával, ostrov Mindanao, Filipíny

Zlatokopové v Mindanau bydlí v chatrných přístřešcích z větví a cisteren, které se tisknou e svahům hor. Tyto svahy, po celá léta nekonečně dlouho vytěžované, proměnily bludiště důlních tunelů v křehké klenby, které se při prudkých monzunových průtržích hrouť a zabíjejí mnoho horníků. Drahý kov se dobývá často primitivními nástroji jako kladiva či kleště rychlostí 40 kg za den. Od pravěku se na celé Zemi vytěžilo 150 000 tun zlata, z toho jedna třetina byla využita pro výrobu všelijakých předmětů, jednu třetinu nahromadily vlády a jedna třetina se ztratila. V dnešní době se na celém světě těží skoro 2 500 tun ročně, zejména v Jižní Africe (20 %), Spojených státech (15%) a Austrálii (13 %).

N 6°52' E 126°3'

6°52' s.š. – 126°3' v.d.

Odpad ze zlatého dolu na pobřeží Mindanaa, Filipíny

Těžba zlatých ložisek na ostrově Mindanao v jižních Filipínách je důležitým ekonomickým zdrojem pro tuto zemi, která nyní produkuje průměrně 8 tun zlata za rok. Avšak odpad a usazeniny z propíracích a probíracích operací jdou denně přímo do řek a do oceánu. Tento odpad temně zbarvuje vodu a ohrožuje mořskou floru a faunu jak u pobřeží, tak na otevřeném moři, zejména korálové polypy, které jsou životně odkázáni na dostatek světla. Chemické výrobky jako rtuť a kyselina chlorovodíková, které se používají při čištění a rafinaci částíček zlata jsou často vypouštěny přímo do vody, takže zvyšují toxické působení na mořskou populaci. Škody způsobené důlní činností také ovlivnily stav maďarské řeky Tisza, který byla v lednu 2000 kontaminována kyanidem (používaným při extrahování kovu), který unikl z jednoho zlatého dolu v Rumunsku.

N 60°46' W 150°12'

60°46' s.š. – 150°12' z.d.

Lesnatý ostrov na jezeře na poloostrově Kenai, Aljaška, Spojené státy

Aljaška, největší z padesáti států Spojených států, má rozlohu 600 000 km², což se rovná jedné pětině celého jejich území. Ale na rozdíl od většiny jejího území je poloostrov Keni na jižním pobřeží chráněn před trvalým zamrznutím půdy mírným přímořským klimatem. Nabízí krajinu lesů a jezer s průzračnými jezery, v nichž se odráží obloha, přinejmenším do té doby, než v zimě zamrznou. Jezera oplývají spoustami ryb včetně pstruha duhového, severské štiky a obzvláště lososa, který se v létě vydává proti proudu k radosti grizzlyho i medvěda černého. Losos přitahuje také sportovní i komerční rybolov. Aljašský potravinářský průmysl, který pokrývá polovinu světové spotřeby konzervovaného lososa, jich každoročně zpracuje 10 milionů.

N 5°06' W 6°34'

5°06' s.š. – 6°34' z.d.

Popel ze stromu v pohoří Gorohoui Kongoli, Bouna, Pobřeží Slonoviny

V severozápadní části Pobřeží slonoviny, v oblasti pokryté křovinatou savanou a lesy, tento strom – sražený vichrem nebo bleskem – byl pomalu stravován lesním požárem. V Západní Africe jsou tyto požáry velmi časté a každoročně se mohou rozšířit až na 30 % veškerého porostu. Většinou jde o požáry způsobené tradičním zemědělstvím, pastevectvím nebo technikou lovu. Popel, který vznikne z hořícího stromu působí jako organické, přírodní hnojivo povzbuzující rychlou regeneraci jak píce tak i ostatního rostlinstva. Navíc se s vymizením vysoké trávy stává jednodušším lov zvěře. Mnohé ohně jsou však zapalovány v suchém období a vymknou se kontrole ničící kousek po kousku arboriální vrstvy a zrychluje proces eroze. Tato hrozba je zejména vážná na Pobřeží slonoviny, kde 3.1% lesních porostů je zničeno každý rok, nejvyšší tempo devastace v Africe. Skoro 90 % lesů v Západní Africe se spotřebuje přímo jako palivové dříví nebo jako dřevěné uhlí. Přinejmenším pro 90 % populace znamená jediný zdroj paliva. Po celém světě zůstává dřevo primárním zdrojem energie pro 2 miliardy lidí, kteří k jiným zdrojům, jako je třeba elektřina, nemají žádný přístup.

N 51°34' W 1°33'

51°34' s.š. – 1°33' z.d.

Bílý kůň v Uffingtonu, Oxfordshire, Anglie

Tato 111 m vysoká silueta koně vyrytá do křídové strany kopce v hrabství Oxfordshire, západně od Londýna, zřetelně vystupuje na úbočí pod troskami hradu Uffington. Jeho podobnost se zobrazením na starověkých mincích naznačuje, že je to dílo Keltů z doby železné asi z roku 100 př.n.l. Podle místní tradice je to stylizované zobrazení draka na počest svatého Jiří, který podle pověsti toho netvora zabil na sousedním kopci. Ale nejpravděpodobnější hypotézou je, že byla tato „rytina“ určena keltské bohyni Eponě, která se obvykle zobrazovala s koňskými rysy. Tucet dalších bílých koní, velmi zachovalých, zdobí kopce v tomto kraji i sousedním Wiltshiru ilustrujíc tu pradávno lidskou touhu zobrazit v přírodě své představy mocných a své sny.

N 18°09' W 15°29'

18°09' s.š. – 15°29' z.d.

Velbludí karavana u Nouakchottu, Mauretánie

Velbloud, dokonale adaptovaný na suchopárné prostředí, je důležitým hospodářským zvířetem nejen v celé Mauretánii, ale i všech dalších zemích sousedících se Saharou. Jeho domestikace před několika tisíci let umožnila lidem dobýt poušť a vytvořit trans-saharské obchodní cesty. Velbloud sní 25 až 50 liber zeleniny denně a v zimě dokáže přežít mnoho měsíců bez vody. V létě vzhledem k horku a vynaložené námaze ale velbloud vydrží bez pití pouze několik dnů. Rezervní tuk obsažený v jeho hrbu napomáhá tepelné regulaci, což mu dovoluje vydržet velká horka, aniž by musel na to, aby se ochladil, produkovat pot. Maurové, v Mauretánii etnická většina, chovají velbloudy kvůli jejich mléku, masu i kůži a vlně. V roce 2001 činil počet velbloudů v zemi asi 1 milion.

N 15°08' E 120°21'

15°08' s.š. – 120°21' v.d.

Hora Pinatubo, sopka v severní Manile, Luzon, Filipíny.

Výbuch sopky Pinatubo v roce 1991, největší ve dvacátém století, vychrlil 30 milionů tun síranu do atmosféry a do výšky až 25 km². Z nich se vytvořil závoj aerosolu, který dočasně snížil podíl slunečního záření přijímaného naší planetou z 200 wattů na 196 wattů na čtvereční metr. Výsledkem byl během let 1992 a 1993 globální pokles teploty půdy o několik desetin stupně. Následky dalších dvou obrovských výbuchů – sopek Agung v Indonésii v roce 1963 a El Chichón v Mexiku v roce 1982 už byly zmíněny. Avšak atmosférické a klimatické důsledky takových událostí jsou dočasné a neměly by odvádět pozornost od globálního oteplování způsobeného lidskou činností, obzvláště odlesňování a vzrůstající spotřeba pevných paliv, která se za posledních padesát let čtyřnásobila, zatímco se počet obyvatel pouze zdvojnásobil.

N 14°59' E 120°39'

14°59' s.š. – 120°39' v.d.

Vesnice Bacolor pod nánosem bahna, ostrov Luzon, Filipíny

Sopka Pinatubo na ostrově Luzon na Filipínách, se probudila k činnosti po téměř šesti letech „spánku“ a začala chrlit 18 milionů m² mraků siričitého plynu a popílku ničící veškerý život v okruhu 14 km. V následujících dnech přívalové deště z hurikánu společně s popílkem rozsetým po ploše několika tisíc kilometrů vytvořily devastující proudy bahna známého jako „lahars“, které pohltily celé vesnice. Dokonce ještě několik let po výbuchu se občas podobný jev opakoval, jako např. u Bacoloru v roce 1995. Před tím kataklytickým výbuchem 15. června 1991, jen včasná evakuace 60 000 lidí omezila počet obětí na 875 a zraněných na 1 milion. Téměř 600 milionů lidí na naší planetě žije sice stále pod hrozbou sopek, ale navzdory jejich síle tyto vulkány nejsou pro lidi tím největším smrtelným nebezpečím. Během posledních patnácti let 560 000 osob zahynulo při přírodních katastrofách (120 000 jenom v roce 1998 a 1999). 15 % úmrtí bylo způsobeno bouřemi, 30 % zemětřesením a polovina povodněmi – tedy přírodními jevy, které se v důsledku zásahů člověka do přírodního prostředí stávají stále ničivějšími.

N 75°57' W 92°28' 75°57' s.š. – 92°28' z.d.

Krajina ledu, území Nunavutů

Území Nunavut je obydleno více než 20 000 Inuity, kteří představují 85% místní populace. Nunavut znamená v inuitském jazyce, inuktitu, „naše země“. Této oblasti byl udělen územní statut v dubnu 1999. Tvořeno poloostrov, vodou a ledem toto území zabírá 2 miliony km² a sahá necelých 200 km daleko od Severního polárního kruhu. V zimě, kdy teplota může spadnout až pod -37°C, se věčně zmrzlá kra v centru Arktidy a pobřežní ledové kry vytvářené zamrzlým ústím řek a zátok, spojí v krajinu nepřerušného ledu, po které se dá cestovat s psím spřežením a sněžným skútre. V létě se ledová kra láme a vytváří plovoucí plochy zvané packs a opět otevírá migrační trasy velryb a dalších mořských savců a umožňuje lodní zásobování této oblasti. Toto sezónní lámání ledů, které se objevuje v posledních pár letech stále dříve, také způsobilo, že se v létě 2000 lodě proplouvající náhle úplně volnou Severozápadní cestou obešly bez dříve nezbytné pomoci ledoborců. Tato námořní cesta umožňuje plavbou mezi nunavutskými ostrovy spojit Evropu s Así a tak nabízí alternativu Panamského průplavu.

N 4°16' E 73°28'

4°16' s.š. – 73°28' v.d.

Oko Malediv, atol Severní Mali, Maledivy

Oko Malediv je korálová formace na skalnatém podloží, které se potopilo, takže je z ní vidět pouze kruhový korálový útes uzavírající mělkou lagunu. Souostroví Malediv, nejnižší položené území na Zemi s nejvyšším bodem nepřevyšujícím 2,5 metru nad mořem, by bylo prvním místem, které by zatopil oceán, pokud by jeho hladina začala stoupat. Na některých místech souostroví se již také začaly realizovat projekty hrází. Celkem 26 velkých atolů zahrnuje 1 190 ostrovů, z nichž téměř 300 je obydleno buď stále nebo během turistické sezóny. Po vybudování prvního rekreačního střediska na ostrově Kurumba v roce 1972 se na Maledivách rychle rozvinula turistika. Dnes je zde již 80 rekreačních oblastí a každý rok sem přijíždí 300 000 turistů. Turistika je vedoucí odvětví světového hospodářství. V roce 2000 byl celkový počet turistů téměř 700 milionů a příjem z turistiky činil 476 miliard US dolarů. Avšak zatímco turismus neustále roste, je třeba zajistit, aby si jednotlivé země uvědomily hospodářskou výhodnost turistiky bez toho, aby přitom ničily své přírodní a kulturní dědictví. Rozhodujícím faktorem je také chování jednotlivých návštěvníků.

N 43°24' W 2°91'

43°24' s.š. – 2°91' z.d.

Guggenheimovo muzeum v Bilbao, Bilbao, Baskicko, Španělsko

Guggenheimovo muzeum v Bilbao bylo otevřeno v roce 1997, tři roky poté, co byl položen základní kámen. Muzeum je součástí programu urbanistické obnovy této části průmyslového města. Tuto stavbu za 100 milionů US dolarů navrhl kalifornský architekt Frank O. Gehra pomocí počítačového programu, který se používá v letectví. Její skleněná, ocelová a vápencová konstrukce, částečně pokryta titanem, odráží tradice loďařského průmyslu ve městě. Muzeum zaujímá celkem plochu 24 000 m², má 11 000 m² výstavních prostor rozdělených do rozlehlých sálů, včetně jedné z největších galerií na světě (130 x 130 m). Stejně jako mnohá americká a evropská muzea řízená nadací Salomona R. Guggenheima, proslulého milovníka umění, i toto muzeum vystavuje díla současného umění. Tento atraktivní stánek výtvarné kultury zvýšil počet návštěvníků Bilbao z původních 260 000 na více než 1 milion ročně. Zaktivizováním místního hospodářství (hrubý průmyslový produkt baskické oblasti vzrostl pětkrát) muzeum vlilo městu do žil nový život.

N 14°23' W 3°39'

14°23' s.š. – 3°39' z.d.

Vesnice Dogonů u Bandiagary, Mali.

Dogonové žili v severovýchodní Mali více než pět století. Jsou to usdlí zemědělci, kteří původně uprchli do oblasti hraničící s útesem Bandiagara u Mopti, aby se vyhnuli islámu. Jejich vesnice se skládají ze stavení obklopených zdmi, co domek to jedna rodina. Postavené z banca (směs hlíny, slámy a rýžových plev) v obdélníkovém tvaru nemají tyto domky s terasovými střechami používanými pro sušení sklizené úrody žádná okna. Každé obydlí má několik přístavků, kde se skladují obilné rezervy. Stojí na kamenech, mají obvykle cylindrický tvar a homolovité stříšky ze slámy. Dogoni, kteří čítají až 300 000 osob, jsou známí svým artizánstvím i animistickými obřady. Bohatství tradiční dogonské kultury vedlo v roce 1989 k začlenění útesu Bandiagara na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

N 47°55' W 2°50'
47°55' s.š. – 2°50' z.d.

Jazyk Taylerova ledovce protažený až do Beacon Valley, oblast suchých údolí, Antarktida

Na jižní polokouli představuje Antarktida obrovský kontinent zmrzlé pevniny, dvaapůlkrát tak velký jako Evropa a pokrytý největším ledovým příkrovem na světě. Led je místy tak silný a tak široký, že pokrývá 98 % kontinentu a zadržuje v sobě 70 % sladkovodních zdrojů naší planety. Nedaleko vědecké polární stanice Mac Murdo je Oblast suchého údolí, jedna ze vzácných nezamrzlých oblastí Antarktidy. Katabatické větry dující ze samého srdce kontinentu jsou tak studené a silné (až 320km), že je sníh nedokáže zadržet. Skály se obnažují a na nich se ukazují okrově žluté usazeniny říčního a jezerního původu spolu s černým čedičem sopečného původu. Na tyto extrémní podmínky se adaptovalo jen málo organismů“ bakterie a jednobuněčné řasy, endolitické lišejníky uhnížděné v kamelech a nematodes (válcovité červi), které vysychají a upadají do vegetačního spánku, když nastupuje zima, aby se opět probudily, jakmile se zlepší podmínky.

N 32°32' E 37°34'
32°32's.š. – 37°34' v.d.

Krajina mezi As Safari a Qasr Burqu', nedaleko Al Mafraq, Jordánsko

Díky 500 až 600 mm srážek ročně se severní Jordán prezentuje jako krajina stepí kombinující písek a vegetaci, tak jako tady, mezi As Safawi a Qasr Burqu'. Avšak jako celek tuto zemi tvoří 80 % pouště a dostává se na ni jenom 100 mm srážek ročně. Základním zdrojem vody pro tento téměř vnitrozemský stát je řeka Jordán, podle které je pojmenována i celá země. Využívání této vodní cesty je citlivou geopolitickou otázkou celé oblasti. Přístup k vodním zdrojům je problémem pro všechny země Blízkého a Středního Východu, obzvláště ty, které ovládají méně než celý tok řek, včetně jejich pramenů a odtoků. Vody Tigridu a Eufratu (Turecko, Sýrie, Irák) a Nilu (Súdán, Egypt) mají stejnou důležitost. V současné době se odhaduje, že asi deset konfliktů na světě vyvolaly spory o vodu.

N 26°06' E 56°16'
26°06' s.š. – 56°16' v.d.

Palmy v pohoří poloostrova Musandam, Omán

Vápencové hory, které dominují Ománskému sultanátu jsou vlastně dnem moře, které se vynořilo z vody jako důsledek kontaktu mezi arabským poloostrovem a oceánem během velkých tektonických pohybů. Izolovaná úplně na severu od zbytku země a oddělená Arabskými emiráty vybíhá poloostrov Musandam do úžiny Hormuz, která spojuje Perský záliv s Ománským zálivem. Opuštěné výšiny nehostí téměř žádnou vegetaci, nicméně zde v těchto horách, v nadmořské výšce 200 m pasou po období dešťů vesničané Shihuhu svůj dobytek. Tady také sázejí datlovníky a ohrazují je kolem malou kamennou zíd- kou. Zídka nejen chrání úrodu před hladovými kozami, ale také pomáhá zadržovat vodu a omezovat erozi půdy tím, že během sice vzácných ale o to silnějších dešťů zachycuje úrodnou naplaveninu.

N 48°34' E 2°43'
48°34' s.š. – 2°43' v.d.

Zahrady zámku Vaux-le-Vicomte, Maincy, Seine-et-Marne, Francie

„Turecké koberce“ – okrasné zahrady s ploty zimostrázu – zámku Vaux-le-Vicomte jsou prací zahradního architekta André le Nôtre (1613–1700). Asi 18 000 dělníků postavilo za pět let zámek původně navržený pro ministra financí Nicolase Fouqueta. Zahrada, zvýrazněná několika jezírky a fontánami, dlouhá 2 500 km, si vyžádala likvidaci dvou vesnic. Foquet pozval mladého krále Ludvíka XIV v roce 1661 na návštěvu, král se však cítil ponížen nádherou sídla svého poddaného a tak nařídil vyšetřování Fouqueta a nechal ho i uvěznit. Le Nôtre byl jmenován ředitelem královských parků a zahrad. Navrhl pak také další zahrady „a la française“ pro zámky v Saint Germain-en-Laye, Saint-Cloud a Fontainebleau. Avšak jeho mistrovským dílem zůstaly zahrady Versailles, zámku samotného Krále slunce.

S 25°15' E 153°10'

25°15' j.š. – 153°10' v.d.

Písčité duny v srdci zeleně na ostrově Fraser, Queensland, Australia

Ostrov Fraser ostrov u pobřeží Queenslandu, Austrálie, byl pojmenován po Eliza Fraser, která tu ztroskotala v roce 1836. Se svou délkou dosahující 120 km a šířkou 15 km se stal největším písčitým ostrovem na světě. Avšak i na tomto značně neúrodném substrátu se ujaly humidní tropické lesy, do jejichž středu se tlačí písčité duny přemísťovány sem větrem. Ostrov Fraser má významné zdroje vody včetně 200 sladkovodních jezer a různorodou faunu jako vačnatce, ptáky a plazy. Od roku 1860 se zde začalo těžit dřevo používané pro stavbu Suezského kanálu a později, během sedmdesátých let jej využívaly společnosti obchodující pískem. Dnes je tento ostrov chráněnou oblastí a v roce 1992 byl prohlášen světovým dědictvím Unesco.

S 50°02' W 72°07'

50°02' j.š. – 72°07' z.d.

Řeka Leona, provincie Santa Cruz, Argentina

V Patagonii, ve východní části národního parku Los Glaciares, na jižním konci jezera Vidma pramení řeka Leona a vine se asi 50 km drsnými horskými pásmo And, aby se vlila do jezera Argentino, největšího jezera v zemi (1 560 km), jako jeho hlavní zdroj. Jako podvodcová řeka se Leona „živí“ bloky ledu odlomeného od ledovců, které jsou světle tyrkysově barvy, protože jsou ta dávného původu o velké hustotě. Jak tají, propůjčují tyto bloky proudu řeky charakteristické mléčně modré zabarvení, která Argentinci nazývají „dulce de glacier“, ledovcová smetana. Tento barevný rozdíl je ještě zřetelnější, protože jsou její břehy, často silně zaplavované, téměř bez veškeré vegetace. Řeku pokřtil na Leonu v roce 1877 argentinským cestovatelem Franciscem Pascasio Morenem, kterého během jedné z jeho výprav do této oblasti napadla samice pumy, „leona“. Jako většina patagonských toků i Leona je bohatá na nejrůznější ryby a zejména na pstruhy a lososy.

N 40°50' W 73°56'

40°50' s.š. – 73°56' z.d.

Stadion Yankee, New York, Spojené státy

V samém srdci čtvrti Bronx ve městě New Yorku stojí stadion Yankee s úzkostlivě opečovaným trávníkem. Tento slavný baseballový stadion klubu New York Yankees pojme 55 000 diváků. Baseball jako oblíbený způsob trávení volného času se zrodil ve Spojených státech těsně před rokem 1850 a brzy se zprofesionalizoval. Nyní provozuje tento sport na celém světě 150 milionů registrovaných hráčů, takže se stal druhým nejčastějším aktivním sportem hned za odbíjenou (180 milionů registrovaných hráčů) a v roce 1992 byl poprvé přijat na Olympijské hry. Tato celosvětová sportovní akce se konala v roce 2000 v Sydney, v Austrálii, kdy se sportovci ze 196 zemí zúčastnili 28 sportovních disciplin. Avšak přesto, že olympijské hry umožňují shromáždění téměř všech zemí na světě, nezmenšují rozdíly mezi nimi: na hrách v Sydney bylo uděleno 1 658 medailí, z nichž 1 271 (77%) bylo uděleno sportovcům z průmyslově vyspělých zemí a jen 387 (23%) reprezentantům rozvojových zemí.

N 16°48' W 3°04' 16°48' s.š. – 3°04' z.d.

Zahrádky nedaleko Timbaktu, Mali

Ve vyprahlé oblasti Timbaktu ve střední Mali se musí zahrádkáři spokojit s písčitou slanou půdou, která není nijak zvlášť úrodná a ještě k tomu mají obtížné klimatické podmínky. Denní teploty zde mohou dosáhnout až 50 °C a srážky dosahují sotva 150 milimetrů ročně. Na těchto písčitých zahrádkách sestávajících z mozaiky malinkých parcel o velikosti asi 35 m², se musí s vodou velice šetřit. Poskytují úrodu zeleniny (včetně hrášku, fazolí fava, čočky, fazolí, zelí salátu a burských oříšků) především pro okamžitou spotřebu. Nárůst tohoto typu zahradničení v Mali je následkem období sucha v letech 1973-75 a 1983-85, která zdecimovala stavy dobytka nomádských pastevců v severních oblastech, což donutilo některé z nich usadit se a získávat minimální životní prostředky zemědělskou činností.

N 43°27' W 4°34'

43°27s.š. – 4°34' z.d.

Vysušené rozpraskané bahno v Camargue, Bouchej-du Rhone, Francie

Před tím, než se vlije do Středozemního moře, rozlévá se Rhone (812 km) do krajiny vytvářející deltu o rozloze 850 km² zvanou Camarque, která se skládá hlavně z naplavených usazenin. Bažiny a rybníky zabírají asi 40 % této ohromné mokřiny s více méně poloslanou vodou (0 g na 36 g soli na litr). Některé z nich v létě vysychají, čímž obnaží slanou půdu v důsledku slunce a horka pokrytou prasklinami a ložisky soli. Jako částečná Národní přírodní rezervace od roku 1927 nabízí Camargue domov rozmanité fauně, zvláště mnoha druhům ptáků např. růžovým plameňákům, volavkám, kachnám, vrabcům, dravcům... Bohaté prostředí delty je také vhodné pro různou lidskou činnost: pěstování rýže a vína, lov, rybolov, chov býků a koní, stejně jako těžbu ze 100 km² slaných bažin, největší solivar v Evropě, kde se produkuje až jeden milion tun soli ročně.

N 26°12' W 14°05'

26°12' s.š. – 14°05' z.d.

Sebjet Aridal u Boujdour, Západní Sahara, Maroko

Vody Lemnaider oued (nepravidelné řeky), která plní tento sebjet (přechodné slané jezero) během období dešťů nyní ustoupily a vyhloubily v písku kanály, které se naplňují solí. Sebjet je příznačný pro vyprahlé oblasti Mahrebu a nachází se v jižním Maroku v samém srdci Západní Sahary. Tato část pouště, která se táhne 2 500 km daleko podél Atlantického oceánu a celkem se rozprostírá na 252 000 km², byla původně španělskou kolonií, ale po odchodu Španělů v roce 1975 na ni znovu vzneslo nárok Maroko. Avšak Polisario Front (Lidová fronta za osvobození Sagua al-Hamra a Río de Oro v Západní Africe) podporovaná Alžírskem vyhlásila nezávislost Západní Sahary a začala ozbrojený boj. Byla založena Saharawí Arabská Demokratická Republika (SADR), která byla sice přijata do Organizace africké jednoty (OAU), ale přesto, že ji uznalo přes sedmdesát afrických a asijských států, Spojené státy a Evropské země stále její vládu na tomto území neuznávají.

N 51°21' E 30°09'

51°21' s.š. – 30°09' v.d.

Opuštěné městečko Pripjat u nukleární elektrárny Černobyl, Ukrajina

V dubnu 1986 způsobila exploze reaktoru v jaderné elektrárně Černobyl na Ukrajině nejhorší civilní nukleární katastrofu všech dob. Ze zničeného reaktoru unikl radioaktivní mrak a v nesouvislém pásmu kontaminoval široké plochy nejenom na Ukrajině, ale i v Bělorusku a sousedním Rusku. Všechny 120 nejbližších lokalit sousedících s explozí včetně Pripjatu (asi 1,6 km od epicentra, 50 000 obyvatel) bylo evakuováno, i když až po nějaké době po havárii. Radioaktivní mrak hnaný větrem se rozšířil nad celou Evropu. Do dnešní doby není jistý počet obětí, ale odhaduje se, že několik milionů lidí trpí nemocemi spojenými s následky ozáření např. rakovinou a snížením imunity. Poslední reaktor této elektrárny, který do té doby vyráběl 9 procent elektrické energie země, byl definitivně zastaven v prosinci 2000 výměnou za Západní pomoc ve výši 2,3 miliardy US dolarů určených na rekonstrukci dalších dvou jaderných elektráren. Jaderný průmysl musí ještě vyřešit problém jak se zbavit vysoce radioaktivního a dlouho aktivního odpadu, který zbyl po 433 reaktorech v 32 zemích, a který se hromadí v prozatímních skladech.

S 2°11' E 38°25'

2°11' j.š. – 38°25' v.d.

„Strom života“, Národní park Tsavo, Kenya.

Tato akácie je symbolem života na obrovských prostorách trnité savany, odkud přichází divoká zvěř, aby využila jejich listů nebo stínu. Národní park Tsavo v jihovýchodní Kenyi, který protíná cesta Nairobi-Mombasa a železniční osa, je největší chráněnou oblastí této země (21 000 km²) a byl prohlášen Národním parkem v roce 1948. Tsavo byl už slavným parkem kvůli početným stádům slonů, když se v roce 1970 do parku dostalo větší množství dalších tlustokožců prchajících před suchem. Tím, že konzumovali 200 kg vegetace denně, vážně poškozovali přírodní prostředí. Kontroverzní diskuzi o tom, zda je nutný selektivní odstřel zvěře mezitím ukončili pytláci likvidací přes 80 % ze stáda 36 000 slonů žijících v parku. Nosorožci v Tsavu, vyhledávaní kvůli jejich rohům (považovaným v Asii za afrodisiakum) čekal stejný osud. Zákaz mezinárodního obchodu slonovinou a rohy nosorožců umožnil sice některým druhům divoce žijící zvěře zvýšit počet jejich populace, avšak pytláctví a mizející přírodní prostředí zůstává znepokojivou hrozbou. Světový obchod s divokou faunou a florou přináší každý rok zisky ve výši 14 miliard US dolarů.

N 29°43' E 35°33'

29°43' s.š. – 35°33' v.d.

Centrální pivotové zavlažování, Ma'an, Jordánsko

Samohybný karuselový zavlažovací stroj vynalezený Američanem Frankem Zybachem v roce 1948 a patentovaný 1952 umožňuje získat vodu z půdy vrty 30 až 400 m pod povrchem. Centrální potrubí s rozstříkovači dlouhé až 500 m a namontováno na kola traktoru zavlažuje až 78 ha půdy. Země Blízkého východu a Severní Afriky zažily nejrychlejší nárůst dovozu obilí v roce 1990. Výroba jedné tuny obilí vyžaduje asi 1 000 tun vody a tak, protože mají nedostatek vody, dávají tyto země přednost dovozu obilí místo aby se jej pokusily vypěstovat. Skutečnost je taková, že bude-li spotřeba vody v Jordánsku pokračovat současným tempem, podzemní zásoby vody se mohou do roku 2010 zcela vyčerpat. Již nyní se nadměrně čerpají podzemní vody ve Spojených státech, Indii, Číně. Zavlažovací technologie však s vodou méně plýtvá a také reaguje lépe na potřeby rostlin, přičemž dochází k úsporám 20 až 50 % veškeré vody používané v zemědělství.

S 46°36' W 70°56'

46°36' j.š. – 70°56' z.d.

Ledovec Perito Moreno, Santa Cruz, Argentina

Národní park nacházející se jižně od Patagonie u hranic s Chile byl založen v roce 1937. Tato chráněná oblast prohlášená přírodním světovým dědictvím Unesco v roce 1981, zahrnuje 13 ledovců, které vznikly z kontinentálního ledovcového pole pokrývajícího Patagonii, po Antarktidě a Grónsku největšího ledovcového pásma na světě. Přední stěna ledovce Perito Moreno má šířku 4 km a výšku 60 m. Celkově se ledovec táhne 52 km daleko a pohybuje se podél jednoho ramene jezera Argentino, přičemž s sebou bere kusy skal utržené z břehů podél své brázdy a ty zase dál erodují a mění krajinu. Každé tři či čtyři roky na soutoku dvou ramen jezera ledovec přeruší jejich vodní proud. Vzrůstající tlak vody proti ledovcové bariéře ji nakonec prolomí, přičemž dochází k výbuchu, který je slyšet několik kilometrů daleko. Ledovce a ledovcové čepice zabírají 9 % zemského povrchu. Globální oteplování může způsobit tání ledovců, do konce století zvednout hladiny oceánů o 9 až 88 cm a zatopit úrodné pobřežní oblasti.

N 37°58' E 29°19'

37°58' s.š. – 29°19' v.d.

Turista v bazénu v Pamukkale, Anatólie, Turecko

Město Pamukkala v západní Anatólii má prameny teplé vody bohaté na minerální soli odpradávná uznávané pro jejich léčivé vlastnosti. V roce 129 př.n.l. tady Římané založili město Hierapolis, které přežilo čtyři zemětřesení, bylo několikrát znovu obnoveno, aby za Byzantské říše začalo upadat. Dnes archeologické vykopávky Hierapolisu přitahují mnoho návštěvníků. Na ruinách jedné starověké posvátné fontány byl dokonce vybudován hotel. Jeho bazén, jehož dno je pokryto fragmenty římských sloupů, je oblíbeným místem turistů. Oblast Hierapolis-Pamukkale UNESCO v roce 1988 vyhlásilo místem světového kulturního dědictví. Dlouho dobu byla tato místa poškozována existencí mnoha turistických zařízení. V roce 1992 byla naplánována demolice čtených hotelů a byly realizovány ke konci roku 2001.

N 44°26' W 110°39'

44°26' s.š. – 110°39' z.d.

Pramen Grand Prismatic, Yellowstonský národní park, Wyoming, Spojené státy

Yellowstone se nachází na vulkanické náhorní plošině zasahující území Montany, Idaho a Wyomingu a je nejstarším národním parkem na světě. Založen v roce 1872, má rozlohu 9 000 km² a jeho území s více než 10 000 gejzírů, dýmajícími dutinami v půdě a horkými prameny představuje oblast s největší koncentrací geotermálních úkazů na světě. Pramen Grand Prismatic, který měří v průměru 112 metrů, je největší horké jezero v parku a třetí největší na světě. Barevné spektrum, jež mu dalo jméno, je způsobeno přítomností cyanobakterií, které se množí rychleji v horké vodě ve středu jezera než na jeho okrajích, kde je teplota vody nižší. V roce 1976 byla tato oblast vyhlášena za rezervaci biosféry a v roce 1978 ji UNESCO zařadilo na seznam světového dědictví. Yellowstonský národní park navštíví ročně průměrně tři miliony lidí. Severoamerický kontinent, na kterém se nachází pět nejnavštěvovanějších přírodních rezervací na světě, ročně navštíví přes 70 milionů turistů, což je v řechi čísel sice jen 10 % světového turismu, ale jedna pětina celosvětových příjmů z turistického ruchu.

N 27°43' E 85°22'

27°43' s.š. – 85°22' v.d.

Stúpa v Bodnathu, buddhistický chrám, Katmandu, Nepál

Město Bodnath je sídlem jednoho z nejposvátnějších buddhistických chrámů v Nepálu. Je obzvláště uctíván tisíci tibetských exulantů, kteří žijí v sousední zemi. Stúpa, což je relikviář ve formě mohyly zakončené věží, obsahuje fragment kosti samého Buddha. Se svou šířkou a výškou (40m) je jedním z největších chrámů Nepálu. Všechno v architektuře této svatyně je alegorií představující kosmos a základní prvky Země (půda, vzduch, oheň a éter). Zrak Buddha se upírá na tyto čtyři nejzákladnější body. Různé stupně osvojení znalosti, Nirvány, jsou pak zastoupeny třinácti stupni věže. O náboženských svátcích se chrám zdobí žlutou hlinkou a věší se na něj votivní vlajky. Počtem věřících (350 milionů, 99 % v Asii) se buddhismus zařazuje za křesťanství, islám a hinduismus. V Evropě má dnes buddhismus 2.5 milionu stoupenců, ve Francii jejich počet vzrostl za dvacet let z 200 000 v roce 1976 na 700 000.

N 6°44' W 3°29'

6°44' s.š. – 3°29' z.d.

Dav v Abengourou, Pobřeží Slonoviny

Afrika má 800 milionů obyvatel, což je 13 % světové populace. Tento barevný dav, nadšeně mávající autorovi, byl vyfotografován v Abengourou, ve východní části Pobřeží slonoviny. Tyto děti i dospělí nám připomínají, jak je tato země mladistvá, jako ostatně většina afrických států, kde je 40 % obyvatel mladších 15ti let. Porodnost v tomto státě je 5,1 dítěte na jednu ženu, což je reprezentativní vzorek pro většinu afrického kontinentu (světový průměr je 2,8). Natalitu postupně snižují modernizace a rozvoj kulturních a sociálně ekonomických programů, ale bude to trvat ještě několik desetiletí než se africká populace stabilizuje. Devastující epidemie Aids v subsaharské Africe (kde žije 70 % z 36,1 milionu infikovaných na celém světě) bude mít vážný dopad na demografickou strukturu tohoto regionu. Každý den totiž v Africe umírá na Aids 6000 lidí a 11 000 je tímto virem infikováno.

N 6°15' E 120°36'

6°15' s.š. – 120°36' v.d.

Vesnice u Pandukanu, Filipíny

Pandukanská oblast v pandukaranské skupině ostrovů, je součástí souostroví Sulu a domovem 400 000 Tausugů, „lidu mořských proudů“. Původně byli Tausugové pašeráky, nyní se živí většinou obchodováním a rybolovem. Žijí ve vesničkách malých bambusových chatrčí na kůlech roztroušených podél pobřeží a na okrajích korálových útesů. Na Filipínách se nachází 9 % světových korálových útesů. Tyto útesy se vyznačují velkou biologickou různorodostí, ale současně patří také k těm nejohroženějším. 70 % korálových útesů je zde poškozeno. Na život těchto korálových útesů a mořskou faunu, která je na nich závislá, měl ničivý vliv rybolov pomocí výbušnin nebo kyanidu. Korály také dusí v nánosy usazenin uvolňovaných půdními erozemi. Tyto škody vyvolávají vážné existenční obavy mnoha komunit, jejichž životy je závislé na zdravém stavu korálových útesů.

N 41°00' E 28°59'

41°00' s.š. – 28°59' v.d.

Hagia Sofia, Istanbul, Turecko

Istanbul, dříve Konstantinopol, se rozkládá na obou březích Bosporské úžiny, která odděluje Evropu od Asie. Na západním břehu stojí Hagia Sofia, původně křesťanská katedrála, postavená mezi roky 532 a 537 n.l. během vlády byzantského císaře Justiniána. Vrchol baziliky korunuje majestátní kopule o průměru více než 30 metrů klenoucí se ve výšce 56 metrů, ve své době skutečný div techniky. Po dobytí Konstantinopole Turky v roce 1453 byla Hagia Sofia přebudována na mešitu a k původní konstrukci přibýly čtyři minarety. V roce 1934 se z ní, na základě rozhodnutí vlády Turecké republiky nestranící žádnému náboženství, stalo muzeum a většina skvostných byzantských mozaik byla zrestaurována. Po devět století jako křesťanská katedrála a po 500 let jako muslimská mešita dokumentovala Hagia Sofia kontrastující osud Istanbulu, jediného města na světě, které rozděluje dva kontinenty. Na světě jsou asi dvě miliardy křesťanů, skoro dvakrát tolik, co se jich hlásí k islámu, který vyznává 1,2 miliardy lidí. Avšak podle demografických prognóz se tento poměr může koncem jednadvacátého století obrátit.

S 24°39' E 15°07'

24°39' j.š. – 15°07' v.d.

Antilopa přimorožec v Namibijské poušti, Swakopmund, Namibie

Na atlantickém břehu jižní Afriky pokrývá poušť Namib celých 1 300 km linie namibijského pobřeží a rozprostírá se do vnitrozemí v šířce 100 km tvoříc jednu pětinu území celého státu. Ačkoli jeho jméno v jazyce Nama znamená „místo, kde je nic“ její biologické bohatství z ní učinilo zcela unikátní místo na světě. Namib má tajemství: masa humidního vzduchu přicházející z Atlantiku se po kontaktu kondenzuje na povrchu pouště, což jej v noci ochlazuje a celou oblast téměř 100 dní v roce zahaluje do ranních mlh. Tato mlha přispívá k 30 mm ročních srážek a představuje v poušti hlavní zdroj vody a tím tedy i života. Když se oranžovočervený písek navlhčí umožňuje mnoha rostlinným a živočišným druhům existovat i v poušti, jako např. hmyzu, který se specializuje na zachycování vlhkých výparů. Jenom ty druhy, u kterých se vyvinuly vlastnosti nejlépe přizpůsobené extrémním podmínkám pouštních lokalit (vyprahlost, teplota, nedostatek potravinových zdrojů) tady mohou přežít, včetně této velké africké antilopy zvané přimorožec nebo přimorožec bejsa.

N 9°57' W 62°21'

9°57' s.š. – 62°21' z.d.

Hejno Ibisů Rudých u Pedernales, delta Amacuro, Venezuela

Více než třetina venezuelského území, od kraje Llanos až po deltu Amacuro při ústí řeky Orinoko, tvoří mokřiny, oblíbené prostředí ibisů rudých (*Eudocimus ruber*). Tito brodiví ptáci hnízdí v obrovských koloniích v mangrovníkových hájích a při hledání potravy se nevzdalují dále než pouhých pár kilometrů. K charakteristickému zabarvení tohoto druhu přispívá karoten z garnátů, krabů a dalších korýšů, jimiž se ibisové živí. Z rudého peří ibisů zhotovovaly kdysi domorodé národy přehozy a ozdoby oděvů a nyní je jednou ze součástí výroby umělých květin. Dnes jsou tyto ptáci, vyhledávaní jak pro své maso, tak pro peří, ohroženým druhem. Ve Střední a Jižní Americe jich dosud přežilo necelých 200 000.

S 22°54' W 43°14'

22°54' j.š. – 43°14' z.d.

Corcovado nad Rio de Janeirem, Brazílie

Ze skalitého vrcholku vysokého 705 m a zvaného Corcovado (Hrbáč) shlíží socha Ježíše Krista Vykupitele na zátoku Guanabara s její známou „Cukrovou homolí“ a také na Rio de Janeiro. Toto město vděčí za své jméno, které znamená „Lednová řeka“, omylu portugalských mořeplavců, kteří přistáli v zátocě v lednu 1502 a domnívali se, že dorazili do ústí nějaké řeky. Rio de Janeiro, hlavní město Brazílie v letech 1763 – 1960, se s více než 10 miliony obyvatel stalo megalopolí, která se nyní rozpíná přes 50 km daleko. Jéžíš Kristus Vykupitel na vrcholku Corcovado připomíná, že Brazílie s jejími 141 miliony katolíků (86 procent populace) má největší katolickou komunitu na světě. V celosvětovém měřítku pak více než 1 miliarda katolíků představuje tu největší denominaci křesťanské víry, která má celkem téměř 2 miliardy stoupenců (katolíci, protestanti a ortodoxní).

N 8°53' W 5°49'

8°53' s.š. – 5°49' z.d.

Dělník odpočívající na žocích bavlny, Thonakaha, Korhogo, Pobřeží Slonoviny

První semena bavlny se dostala do západní Afriky v devatenáctém století. Byla to odrůda *Gossypium hirsutum* původně pocházející z britských Antil a do dnešní doby nejčastěji pěstovaný druh bavlny na světě. Na počátku dvacátého století 80 % světového obchodu textilem zaujímala bavlna (dnes 47%) a evropské koloniální mocnosti podporovaly produkci bavlny, aby prolomily vývozní monopol Spojených států a Egypta. V tropické Africe, kde se bavlna sklízí stále ručně, připadá na jednoho sběrače 15 až 40 kg. Poté prochází vyzrňovací stroj, kde se odděluje vlákno od semen a dalšího odpadu. Z jedné tuny bavlny je 400 kg vláken a 560 kg semen, která se dále zpracovávají na olej pro lidskou spotřebu nebo na krmivo pro zvířata (dobytek). Na severu Pobřeží slonoviny, obzvláště v oblasti Korhogo, zabírají bavlníkové plantáže, místní hlavní tržní plodina, 240 000 ha. Roční produkce bavlny, téměř 300 000 tun, od více než 150 000 plantážníků, je sice pouze zlomkem světové produkce, ale z národního hlediska vyrovnává dominantní postavení zemědělství jižní části země, kde se soustředí jiný rozsáhlý plantážní (kakao, palmový olej, kaučuk, ananas).

S 22°27' E 45°21'
22°27' j.š. – 45°21' v.d.

Zamoření kobylkami před Ranohirou, oblast Ihosa, Madagaskar

Po celá staletí ničí úrodu obilnin a pastviny na Madagaskaru invaze stěhovavých kobylek (*Locusta migratoria*) nebo červených kobylek (*Nomadacris septemfasciata*). Hejna dlouhá několik kilometrů čítající až 50 milionů hmyzu se pohybují rychlostí 40 km za den zanechávající za sebou zcela zpustošenou vegetaci. Ve snaze vymýtiti tuto pohromu začaly úřady používat v masivním měřítku rozprašování insekticidů letadly nebo vrtulníky. Avšak jedovaté účinky na lidi i životní prostředí a imunita, kterou si škodlivý hmyz vyvinul, ukázaly omezené možnosti této metody. V nedávné době byl vyvinut z hub přírodní pesticid, který se možná ukáže jako organická metoda na eliminování rojů těchto kobylek.

N 19°27' W 102°14'
19°27' s.š. – 102°14' z.d.

Kostel na úpatí sopky Paricutin, San Juanparangaricutiro, Michoacán, Mexiko

Příčná sopečná osa, která běží napříč jihozápadním pobřežím této země zahrnuje více než 300 sopek, z nichž tou, která se formovala nejpozději, je Paricutin vypínající se více než 2 800 m vysoko. V únoru 1943 si jeden michoacánský farmář všiml vystupujícího kouře z kukuřičného pole, ohlašujícího příchod nové sopky. Během pár měsíců se z toho místa zvedla 450 metrů vysoká homole sopečného popela a potoky lávy pohltily sousedící domy. Mladá sopka pak zůstala aktivní ještě devět let aniž by způsobila nějaké lidské ztráty. Avšak z vesnice Paricutin zbylo jenom jméno, a to bylo dáno této sopce, a jediné, co zbylo z celé vesnice San Juan Parangaricutiro, je kostelní věž a chrámová loď vyčnívající ze ztuhlé černé lávy. Tuto měsíční krajinu občas ožíví svou přítomností – jako zde o velikonočních – návštěvníci, turisté a příležitostně i poutníci. Obyvatelstvo Mexika tvoří z 90 % katolíci a náboženské slavnosti a obřady hrají v kultuře země dominantní roli. Panama z Guadalupe je svatá patronka Mexika a na její svátek, 12. prosince, se v celé zemi koná kolem 1 500 procesí, z nichž největší obvykle přiláká až 100 000 oddaných věřících.

N 19°24' W 99°01'
19°24' s.š. – 99°01' z.d.

Skládka odpadu v Mexico City, Mexico

Odpadky z domácností se vrší na všech kontinentech a znamenají kritický problém pro velká urbanistická centra jako problém znečištění vzduchu dopravními prostředky a průmyslovými látkami. 20 milionů obyvatel Mexico City produkuje denně téměř 20 000 tun odpadků z domácností. Stejně jako v jiných zemích je polovina těchto odpadků určena na otevřené skládky. Následkem růstu obyvatelstva a hospodářského růstu se objem odpadu na naší planetě stále zvětšuje. Tak každý Američan vyprodukuje ročně 700 kg domácího odpadu, což je asi čtyřikrát více než vyprodukuje obyvatel rozvojové země a dvakrát tolik co Mexičan. Během posledních dvaceti let se v průmyslových státech objem odpadu na hlavu ztrojnásobil. Recyklace, opakované využívání a redukování balicích materiálů se nabízí jako možné řešení problémů způsobených znečištěním prostředí skládkami a spalováním, kde v prvním případě končí 50 % a ve druhém případě 35 % každoročního objemu odpadků domácností ve Francii.

S 67°00' E 139°00'
67°00' j.š. – 139°00' v.d.

Ledovce u pobřeží Adelie, Antarktida (Jižní pól)

Tyto plovoucí ledovce se nedávno oddělily od ledovcových polí Antarktidy, jak je vidět podle jejich plochého tvaru a vrstev ledu, které jsou stále ještě znatelné na rozervaných bocích. Jenom malá část každého ledovce vyčnívá nad hladinu. Téměř 80 % jejich objemu zůstává ponořeno. Podobně jako těch 2000 km³ ledu, který se každoročně oddělí od Antarktidy, i tyto ledovce se pomalu rozpadnou působením větru a vln až zmizí úplně. Antarktida je místo samých extrémů. Teplota dosahuje až -70° C, vítr dosahuje rychlosti 300 km za hodinu. Celý kontinent má 14 milionů km² a obsahuje 90 % ledu a 70 % zásob pitné vody naší planety. Antarktida byla předmětem územních sporů již od devatenáctého století. Proto podle Washingtonské smlouvy z roku 1959 dostala mezinárodní statut a její využívání se omezuje jenom na mírové a vědecké účely. Ruská stanice u Vostoku získala z hloubky 3 623 m kusy ledu, které umožnily rekonstruovat 420 000 let dlouhý vývoj klimatu a složení atmosféry. Současný obsah kyslíčnicku uhlíčího v atmosféře – plynu, který je hlavně zodpovědný za globální oteplování – je nejvyšší za posledních 160 000 let.

N 2°15' E 36°35'

2°15' s.š. – 36°35' v.d.

Plameňáci větší na okraji jezera Logipi, údolí Suguta, Kenya

Bělostné krystaly natronu (uhličitanu sodného) na černém sopečném pobřeží jezera Logipi kontrastuje s modrozelenými řasami, které se množí v zásadité a poloslané vodě. Z ptáčích perspektivy tato část pobřeží svým tvarem připomíná gigantickou ústřici. Ty malé perličky, které ji obklopují, to jsou plameňáci shromažďující se tam, kde vyvěrá sladká voda. Tito práci hledají potravu v mělkých vodách jezera bohatého na řasy a malé korýše, které jim propůjčují jejich charakteristické zbarvení. V údolí Rift Valley ohromné kolonie těchto plameňáků větších cestují od jezera k jezeru, vedeni systémem každoročních srážek, který mění koncentraci sody ve vodě a tak ovlivňuje množství potravy. Během extrémního sucha, které sužovalo Východní Afriku celých pět let až do roku 1998 plameňáci tuto oblast opustili. Na počátku tohoto roku prudké deště, vyvolané hurikánem El Niño, přilákaly menší i větší plameňáky, aby se vrátili do Rift Valley, kde jich dnes žijí skoro 3 miliony, více než polovina veškeré populace plameňáků na světě.

N 18°09' W 15°29'

18°09' s.š. – 15°29' z.d.

Velbloudí karavana v dunách u Nouakchott v Mauretánii

Sahara, největší písečná poušť na světě, pokrývá 9 milionů čtverečních kilometrů – stejnou rozlohu jako mají Spojené státy - se rozprostírá přes jedenáct států. Mauretánie, která leží na její západní hranici, je tvořena ze tří čtvrtin pouští a je proto obzvláště vystavena fenoménu tzv. desertifikace. Některé lidské činnosti jako přílišné spásání, sběr palivového dříví a expanze zemědělství postupně ničí vegetaci, která udržuje půdu na okrajích rozsáhlých dunových pásem. To usnadňuje další postup písku, který dnes ohrožuje i města včetně Nouakchott, města hlavního. Ve vyprahlých a polovyprahlých oblastech, které tvoří dvě třetiny afrického kontinentu, se rapidně zhoršuje stav křehké orné půdy kdykoli se zemědělství a jiné využívání půdy stane příliš intenzivním. V polovině minulého století se snížila bonita 65% orné půdy v Africe s následným poklesem zemědělských výnosů. V tomto začarovaném kruhu, který je tak obtížné rozetnout, je chudoba jak příčinou, tak i důsledkem zdecimování orné půdy a snižování produktivity zemědělství.

N 24°01' E 32°58'

24°01' s.š. – 32°58' v.d.

Nedokončený obelisk, Asuán, Egypt

Navěky spojený se svým skalním ložem je tento obelisk odsouzen k věčně horizontální poloze, což znamená, že nikdy nebude moci naplnit svou sociální roli velkého symbolu. Obelisk se totiž rozlomil, když ho vytahovali a tak byl ponechán v jeho žulovém lůně. Tento největší obelisk na světě – váží 1200 tun a je 42 m dlouhý – je tak odsouzen k podivnému osudu, totiž zůstat ve svém lomu v Asuánu, kde však alespoň přispívá k turistickému ruchu, který je pro Egypt největším zdrojem příjmů. Vzдор prudkému poklesu vzhledem k válce v zálivu v roce 1991 a teroristickému útoku v Luxoru 1997 – kdy bylo zabito šedesát dva lidí, z nichž 58 bylo turistů – turistický průmysl utržil v roce 2000 od 5 milionů návštěvníků 4,3 miliardy US dolarů. Pro země, jejichž hospodářství závisí na turistice, z nichž mnohé jsou rozvíjející se země, kde tento průmysl teprve začíná narůstat, takové události mohou mít velmi vážné důsledky, i když se stanou někde daleko. Po teroristických útocích ve Spojených státech 11.zář 2001 počet turistů opět klesl. V roce 1998 přišel Egypt o obchody v celkové hodnotě 2 miliard US dolarů.

S 27°50' W 56°01'

27°50' j.š. – 56°01' z.d.

Pěstování čaje v provincii Corrientes, Argentina

Úrodnost rudé půdy a pravidelné srážky v provincii Corrientes zde vytvořily ideální podmínky pro pěstování čaje. Ve snaze zabránit erozi půdy se čaj pěstuje ve stupňovitých obloucích chráněných proti větru živými ploty. Na rozdíl od afrických a asijských zemí, kde se čajové výhonky trhají ručně, se v Argentině sklízí zásadně mechanicky, většinou pomocí vysokých traktorů, které jezdí po rovných trasách mezi čajovými keři. Čaj, který se zde pěstuje, má pouze nízké výnosy (50 000 tun ročně). Sklízí se v létě, kdy doplňuje větší zimní produkci čaje typu Maté, typ cesmíny, také známé jako "jezuitský čaj". V dnešní době se čaj pěstuje ve čtyřiceti zemích: V Indii, Číně, a Sri Lance, která sama poskytuje 60 procent světové produkce čaje.

N 19°32' E 99°43'

19°32' s.š. – 99°43' v.d.

Práce na polích v kraji Phitsanulok, Thajsko

Phitsanuk se nachází na centrální pláni Thajska, která je velmi úrodná a těší se vlhkému tropickému klimatu, takže se z ní stala zásobárna rýže pro celou zemi. Stejně jako v dalších krajích Thajska i tady se rýže seje a sklízí především ručně. Ve snaze zvýšit export Thajsko ztrojnásobilo plochu své orné půdy za posledních padesát let vytvářejíc kultivatelné plochy v původně zalesněných oblastech. V roce 1960 lesy pokrývaly polovinu země zatímco dnes je to jenom 28 procent. Toto urychlená odlesňování vedlo k znepokojivému zhoršení bonity odhalené půdy, která se po svém obnažení snadno odplaví erozí. Ačkoli odlesňování jako průvodní jev zemědělství je společným jevem v celé Asii nejvíce je to vidět v Thajsku. V Jižní Asii, která je domovem 60 % zemské populace na 30 % jejího povrchu, dostupné zdroje půdy jsou vystavovány stále většímu tlaku.

N 24°26' W 76°44'

24°26' s.š. – 76°44' z.d.

Ostrůvky a mořské dno, Exuma Cays, Bahamy

Souostroví Bahamy, které dostalo jméno podle španělského termínu baja mar („mělčiny“) se rozprostírá v oblouku do Atlantického oceánu 1 200 km daleko, od Floridy po Santo Domingo. Skládá se z více než 700 ostrovů (v celkové ploše 14 000 km² půdy nad hladinou), z nichž 29 je trvale obydleno a dalších pár tisíc skalnatých korálových ostrůvků zvaných cays. Tady poprvé Kryštof Kolumbus vkročil na Západní polokoule během své cesty v roce 1492. Během šestnáctého a sedmnáctého století byly Bahamy centrem pirátství. V roce 1718 se staly britským majetkem a zůstaly tak až do r. 1973. Dnes jsou Bahamy daňovým rájem. Není tu žádná daň z příjmu. Zdrojem příjmů je zde bankovníctví (20 procent HDP) a turistika (60 procent HDP), kde jsou zaměstnání dva ze tří Bahamšťanů. Více než tisíc lodí, skoro 3 procenta mezinárodní obchodní flotily, je kvůli výhodám zaregistrováno pod Bahamskou vlajkou. Bahamy se také staly jedním z hlavních středisek pro pašování drog (marihuany a kokainu) do Spojených států.

N 56°00' E 160°00'

56°00' s.š. – 160°00' v.d.

Sněhem pokrytá úbočí sopky Kronotskaja, Kamčatka, Rusko.

Na východním výběžku Sibíře se na ploše téměř 370 000 km² rozkládá poloostrov Kamčatka. Této oblasti Ruské Federace vládne sama příroda, zatímco lidský rod je téměř nepřítomen (hustota populace je 1 obyvatel na km²). Poloostrov je velmi mladý (méně než 1 milion let) a zahrnuje 160 sopek, včetně 30, které jsou stále ještě aktivní. V roce 1966 byl vyhlášen světovým dědictvím UNESCO. V této oblasti Pacifického ohnivého pásu je Kronotskaja jednou z nejvyšších sopek (3 528). Celý pás má mnoho horkých termálních pramenů, vodopádů, gejzírů a divokých řek. 9 000 km² přírodní rezervace Kronotski je domovem několika chráněných druhů: kamčatského hnědého medvěda, rysa, sobola a lišky. Aljaška, ležící přes Behringovu úžinu přímo naproti Kamčatce, má podobnou krajinu. Asi před 26 000 lety skupinky lidí přešly přes úžinu po tehdy existujícím pevninském mostě a postupně zalidnily obě Ameriky. Jejich potomci jsou Siouxové, Inkové a Guarani – všichni z Kamčatky.

N 63°56' W 20°57'

63°56' s.š. – 20°57' z.d.

Detail řeky Thjorsa, Island

Řeka Thjorsa, nejdelší řeka na Islandu, plyne 230 km dlouhou trasou pokrytou lávou. Přitom s sebou odnáší značné množství organického i minerálního odpadu, který jí propůjčuje charakteristické zbarvení. Ostrov pokrývá obrovská síť nesplavných řek, z nichž většina vzniká z podledovcových proudů a jejichž proměnlivá křivoloká koryta znemožňují stavbu přehrad a mostů. Avšak jejich hydraulická energie umožňuje uspokojit 20 procent potřeb elektřiny a možnosti jsou stále značné, protože se zatím využívá jenom jedna šestina veškerého hydraulického potenciálu. Island také plánuje, že začne využívat své zdroje obnovitelné energie (vodní a geotermální) k výrobě vodíku a na toto nové, životní prostředí neznečišťující palivo by měla, díky vpravdě průkopnickému rozhodnutí, přejít celá jeho ekonomika do roku 2030.

N 16°12' W 0°01'
16°12' s.š. – 0°01' z.d.

Piroga na řece Nigeru v oblasti Gao, Mali

Řeka Niger, která pramení v pohoří Fouta Djallon v Guinei, je třetí nejdelší (4 184 km) v Africe, hned za Nilem a Zaire. Přetíná Mali v délce 1 700 km a formuje velkou smyčku směřující k jižní hranici Sahary a zavlažující velké aglomerace jako Timbuktu a Gao. Krátké období dešťů podporuje regeneraci vodních rostlin, kterými se prodírají pirogy, obvyklý dopravní prostředek pro obchod a cestování lidí žijících u řeky. Pokud se Niger o sezóně vylévá z břehů, zavlažuje také 5 000 km² země využívané jako rýžová políčka a zahrádky, je také hlavním zdrojem vody pro přibližně 80 % obyvatelstva Mali, které žije ze zemědělství a pastevectví.

S 3°03' W 60°06'
3°03' j.š. – 60°06' z.d.

Dříví plavené po Amazonce, u města Manaus, Amazonas, Brazílie

V této oblasti, kde hustota vegetace vylučuje jakýkoli jiný přístup k přírodním zdrojům, je vorařství jediným možným způsobem dopravy dřeva. Kmeny se svážou dohromady a skladují na řece tak dlouho, dokud je motorová loď neodtáhne na pilu. Brazílie je pátým největším producentem průmyslového dřeva a hlavním producentem tropického dřeva, ale tento podstatný ekonomický zdroj vyvolává také znepokojivé tempo odlesňování dosahující téměř 22 000 km² každý rok. Amazonský prales již nyní ztratil 15 % své původní rozlohy především následkem vysychání orné půdy, důlní činnosti a těžby stavebního dřeva, dřeva na zátop a lesních produktů. Spotřeba papíru a lepenky vyrobené z lesních zdrojů se od roku 1961 téměř ztrojnásobila, hlavně kvůli spotřebě v bohatých zemích. V Evropě, Japonsku a Severní Americe, v zemích, které představují pouze 19 procent světové populace, se spotřebovává 63 procent všeho papíru a výrobků z kartonu.

N 30°49' E 30°28'
30°49' s.š. – 30°28' v.d.

Feláh svazující pšenici do snopů v údolí Nilu, Egypt

Feláhové, egyptští rolníci v údolí Nilu, používají již celá staletí stejné zemědělské metody; okopávají pole motykou, sklízíjí pšenici kosou a dopravují snopy na zádech osla nebo velblouda. Údolí Nilu se táhne jako úrodná stuha od jihu na sever Egypta. Je domovem nejhustší zemědělské populace na světě, ačkoli pouze 3 % egyptského území tvoří orná půda. Celých 33 000 km² se zavodňuje, což z Egypta dělá nejvíce zavlažovanou zemi na světě. Hnojivo sice zvýšilo produkci pšenice, v roce 1990 a 2000 o 50 procent, ale stále ještě zásobuje méně než polovinu své rychle rostoucí populace. S dovezenými 9,6 milionu tun v roce 1999 patří Egypt mezi největší světové dovozce obilí.

N 60°14' E 6°44'
60°14' s.š. – 6°44' v.d.

Ledovec Folgefoni na náhorní plošině Sorfjorden, Norsko

Ledovec Folgefoni, vklíněný mezi dva fjordy, Hardangerfjorden a Sorfjorden, v jižním Norsku, je třetí největší z 1 500 ledovců zabírajících plochu 212 km². Plošina ledovce, typická pro oblasti mírného klimatu, tato zploštělá sněhová kupole, klouže po vodním filmu, který se tvoří mezi skálou a ledem. V létě částečné tání ledu zásobuje vodu fjordů naplaveninou a jílem zabarvujíc je neobvyklým zeleným odstínem. Bez ohledu na sezónní výkyvy se objem ledovců v důsledku globálního oteplování planety a stoupajícího skleníkového efektu neustále zmenšuje. Na summitu Země 1992 v Rio de Janeiru, v Brazílii, vyvolala tato teorie globálního oteplování obavy mezinárodní veřejnosti. V následné dohodě podepsané v Bonnu, v Německu 2001, o metodách pro aplikaci Kjótského protokolu 1997 byly průmyslové země pověřeny, aby do roku 2010 snížily emise způsobující skleníkový efekt. Avšak Spojené státy s pěti procenty obyvatel světa emitují čtvrtinu skleníkových plynů, odmítají zúčastnit se této celosvětové reakce na klimatické změny.

S 2°59' E 38°31'
2°59' j.š. – 38°31' v.d.

Vyschlá řeka Athi, západní oblast Národního parku Tsavo, Keni

Jako většina vodních cest v Keni, řeka Athi, která protíná Národní park Tsavo, je vysychající řekou. Avšak během sucha masajští honáci stále vodí svá stáda krav a koz do vyschlého řečiště této řeky, aby umožnili zvířatům napojit se z nahodilých kaluží, které se udržují na skalnatém dně. Jak voda ustoupila, odkryla jejich práci, překvapující fresky sestávající z různých typů zrnitého písku, podle jejich hustoty a tvaru. 15 000 Masajů je polo-kočujícími pastevcí, jejichž živobytí závisí výlučně na úspěchu při chovu jejich dobytka. Při hledání vodních zdrojů a pastvin pro svá stáda Masajové pokrývají obrovské vzdálenosti mezi Keňou a Tanzánií. Podle místních legend dobytek jim byl darován stvořitelem světa, Enkaiem. V dnešní době kenžské vládní programy povzbuzují Masaie, aby se začali věnovat zemědělství a usadili se v jedné oblasti.

S 27°15' W 54°03'
27°15' j.š. – 54°03' z.d.

Soutok Ria Uruguay s přítokem řeky Misiones, Argentina

Drastické odlesňování pro účely zemědělství znamená, že dnes jsou tropické pralesy Argentiny méně odolné proti erozi než v minulosti. Silné deště vyskytující se v provincii Misiones (2 000 mm ročně) omývají zem a odnášejí významné množství železité půdy do řeky Uruguay kde proměňují vodu v temný načervenalý okr. Zvětšena přítoky s různými rostlinnými zbytky se řeka Uruguay (1 612 km dlouhá) vyprazdňuje do Atlantického oceánu v oblasti Río de la Plata – vytvářející největší ústí na světě (200 km široké) – kam řeka ukládá usazeniny, které sem přinesla. Usazeniny se vrší u vstupních kanálů do přístavu Buenos Aires, které se musí pravidelně bagrovat, aby zůstaly splavné. Usazeniny vršící se v ústí řek mění tvář krajiny vytvářejíce delty nebo výběžky pevniny postupující dál do moře.

S 8°43' E 115°26'
8°43' j.š. – 115°26' v.d.

Pěstování řas na Bali, Indonésie

Řasy se používaly v pravěku výlučně jako hnojivo a ve formě popela také v šestnáctém století ve sklářském průmyslu. Dnes je 97 procent získaných řas určeno potravinářskému průmyslu. Z množství asi 30 000 druhů řas známých na celém světě se využívá jenom pár tuctů. Zahrnují karagen (*Chondrus crispus*), také zvaný Irský mech, ze kterého se získává koloid používaný jako melírující, zahušťující nebo stabilizující činitel v potravinářství, farmaceutickém a kosmetickém průmyslu. Na Dálném Východě je pěstování tohoto druhu červené řasy důležitým zdrojem příjmu pobřežních obyvatel. Usekané části řas jsou připevněné k ponořeným lanům nataženým ve směru proudu mezi kůly. Indonésie je šestým největším producentem červených řas na trhu jinak dominovaném Filipínami, které produkují 600 000 tun ročně (30 procent celosvětové produkce). Pokud se však vezmou v úvahu všechny druhy řas, pak největším výrobcem i konzumentem je Čína.

N 28°48' W 13°41'
28°48' s.š. – 13°41' z.d.

Vinice, oblast La Geria, Lanzarote, Kanárské ostrovy, Španělsko

Lanzarote, jeden ze sedmi ostrovů španělského souostroví známého jako Kanárské ostrovy, leží nejbližší africkému kontinentu. Vzhledem k pouštnímu klimatu ostrova a naprosté absenci pramenů a řek na všech 813 km² jeho území je tu zemědělství velmi obtížné. Avšak sopečný původ poskytuje ostrovu úrodnou černou půdu tvořenou popílkem a lapilli, většími zrny popela, nad podkladem značně nepropustného jílu. Obyvatelé zde vyvinuli charakteristickou vinařskou technologii zcela přizpůsobenou místním přírodním podmínkám. Sazenice vinné révy se sázejí individuálně do středu děr vykopaných v lapilli, aby k sobě přitáhly nashromážděnou vlhkost a zároveň jsou chráněné před suchými větry ze severovýchodních a saharských oblastí nízkými kamennými zídkami. Oblast Geria poskytuje sladké, červené víno zvané malvaz. Celková španělská produkce vína činí téměř 12 procent ze 300 milionů hektolitrů roční světové výroby vína, což řadí Španělsko na třetí místo mezi producenty vína a také mezi jeho exportéry – hned za Francií a Itálií.

N 34°05' W 4°57'

34°05' s.š. – 4°57' z.d.

Ateliery a kádě barvířů látek ve Fezu, Maroko

Okres barvířů ve Fezu, v Maroku, si po celá staletí zachovává svou originalitu. Po staletí se tady používají stejné technologické postupy barvení předávané z generace na generaci. Vlněná nebo bavlněná vlákna i barvené ovčí, kozí, hovězí a velbloudí kůže se ponořují do kádí s keramickým povrchem kde je „valchují“, sešlapávají, valcháři. Barvíva jsou přírodního původu a připravována v mlýnech vysychající řeky Fes. K získání červeného, modrého, žlutého, béžového a černého odstínu se používají vlní máky, indigo, šafrán, datlové plody a antimon. Obarvený materiál se používá k výrobě světově proslulých koberců a kožených předmětů, které tvoří základ marockého vývozu marockých rukodělných výrobků.

N 30°20' E 35°26'

30°20' s.š. – 35°26' v.d.

Al-Dayr, Petra, Maanská oblast, Jordán

Jordán zaujímá strategickou pozici mezi Středozezemním a Rudým mořem. V sedmém století p.n.l. se tu usadili Nabataeansové, národ kočovných obchodníků. Založili město v růžovém a žlutém pískovci útesů jižní části země. na křižovatce šesti karavanních cest, a zvolili si je za své hlavní město. Nazvali je Petra, z řeckého „skála“. Díky obchodu se vzácnými produkty (kadidlo z Arábie, koření z Indie, zlato z Egypta, hedvábí z Číny, slonovina z Nubie) a zdanění karavanních cest rozšířila Nabataeánská civilizace svůj vliv daleko za hranice trans-jordánské oblasti než v roce 106 n.l. padla do rukou Římanů. Al-Dayr, stojící na vrcholu města, byl postaven mezi třetím a prvním stoletím p.n.l. Díky jeho impozantní soše (42 m vysoký a 45 m široký) dominuje asi 800 monumentů Petry. Po zániku Nabataeánské civilizace byl tento monument obsazen byzantskými křesťanskými skupinami, které mu daly jméno – al-Dayr, „klášter“. Petra byla vyhlášena světovým kulturním dědictvím Unesco v roce 1985, ale v posledních letech se objevilo nové nebezpečí hrozící útesům: minerální soli rozpuštěné v podzemní vodě, která dosahuje základů těchto památek se zachytila na jejich kamenném povrchu a kámen se stal křehkým. K postupnému rozpadu monumentů přispívá také vítr.

N 28°36' E 77°12'

28°36' s.š. – 77°12' v.d.

Jatky u Nového Dilí, Indie

Za posledních padesát let se spotřeba masa ve světě zvýšila ze 44 milionů na 216 milionů tun ročně – to je dvakrát takový nárůst než je přírůstek světového obyvatelstva. Výroba masa, vepřového (40 %), drůbežího (28 %), a hovězího (26 %), spotřebuje více než jednu třetinu světové úrody obilí. V průmyslových zemích, kde jsou farmy s „nulovou pastvou“ (nejsou zde pastviny) a při vykrmování zvířat na porážku se spotřebuje ekvivalent 7 kilogramů obilnin na výrobu jednoho kilogramu hovězího, 2 kilogramů na 1 kg drůbežího masa. Ve světě, kde jedna z pěti osob trpí podvýživou, a kde se produkce obilí zpomaluje, se takové využití obilovin jako krmiva stalo předmětem kritiky. Skandál, který vypukl kvůli onemocnění BSE, známému mezi lidmi jako „nemoc šílených krav“ ukončil praxi krmení zvířat na farmách živočišnými ostatky a právní spory o využívání růstových hormonů v živočišné výrobě zase zvýšilo obavy z toho, jak daleko mohou zajít určité výrobní metody.

N 39°36' E 3°02'

39°36' s.š. – 3°02' v.d.

Sklizeň mandlí na ostrově Malorka, Baleáry, Španělsko

Tak jako ve všech středozezemních zemích zůstává starověké pěstování mandlí tradičním způsobem i na španělském souostroví Baleáry. Mandle se obvykle sbírají střásáním s větví na plachty rozestřené pod stromy. Nízká produktivita jednotlivých stromů (od 2 do 5 kg) se kompenzuje velikostí plochy osázené mandlovníky. Avšak tato oblast se značně zmenšuje, protože staré stromy jsou zřídka nahrazovány novými. Produkce mandlí na těchto ostrovech, které kdysi tvořily základ španělské produkce, dnes činí sotva 3 procenta. Přesto zůstává Španělsko druhým největším producentem mandlí na světě (hned za Spojenými státy) s podílem asi 274 000 tun ročně, z čehož skoro 80 procent spotřebují evropské země v nejrůznějších formách: v cukrovinkách a pečivu (suché sladké mandle), jako aroma (esence hořkých mandlí), nebo v kosmetice (sladký mandlový olej).

N 44°39' W 1°15'
44°39' s.š. – 1°15' z.d.

Přírodní rezervace, Arguinské pobřeží, Gironde, Francie

V ústí pánve Arcachon, mezi Cap-Ferret a Pilátovou dunou (nejvyšší ve Francii, 106 m) prosvítá břeh vodami Atlantického oceánu. Tvoří jej skupina písčitých ostrůvků, které mění svůj tvar a pozici podle mořských větrů a proudů v relativně pravidelném cyklu asi osmi let, čímž se mění i celková plocha ze 150 až na 500 ha. V roce 1972 byla celá tato oblast byla vyhlášena přírodní rezervací. Pobřeží Arguin slouží jako místo krátkých zastávek, k přezimování nebo hnízdění mnoha stěhovavých ptáků. Především se stalo útočištěm kolonie 5 000 párů rybáků obecných (*Sterna sanvicensis*), jedné z největších v Evropě. Vzdor jejímu chráněnému postavení je tato rezervace v ohrožení narůstajícím počtem turistů a rozvojem ústřicových farem na jejím okraji. Mauretánie má chráněnou oblast stejného jména, Národní Park Arguinského Pobřeží, kde také přebývá mnoho kolonií stěhovavých ptáků.

N 48°39' E 7°14'
48°39' s.š. – 7°14' v.d.

Stromy pokácené bouří v lese Vogéz, Francie

26. prosince 1999 se probudil kraj Department Vosges, aby zjistil, že je 348 z jeho 515 komunit bez elektřiny, 10 procent jeho lesů pokáceno, železniční doprava totálně zastavena a 60 000 telefonního vedení je zpřetrháno. K nejhorším škodám došlo v oblasti Lorraine, poté co bouře proletěla celou Francií a způsobila 79 úmrtí – událost, která v několika posledních stoletích ve Francii nemá obdoby. Divoké vichry (až 169 km/hod. v Paříži) způsobil v celé zemi přes 300 milionů stromů, ekvivalent tříleté těžbě ve státních lesích (70 procent z nich se avšak prodá). Podnik Státní lesy, který se pokouší tyto lesy nahradit, teď plánuje prosazovat lesy, které jsou od přírody odolnější aniž by byl ohrožen dřevařský průmysl tím, že se bude upřednostňovat biologická diversita (adaptabilnější a rozmanitější základy) a nerealizovat systematické zarovnění. Z tohoto hlediska se tak ne všechny důsledky této katastrofy jeví jako negativní.

N 14°34' W 11°46'
14°34' s.š. – 11°46' z.d.

Zahrádky u řeky Senegal u Kayes, Mali

V západní Mali, u hranic mezi Senegalem a Mauretánií, tvoří město Kayes hlavní etnickou a obchodní křižovatku. Celou oblastí protéká řeka Senegal a podél jejích břehů se nachází mnoho všelijakých zahrádek. Řeka je důležitým zdrojem vody i v této oblasti Sahelu a ženy ji donášejí v kontejnerech na záhonky, které jim poskytují ovoce a zeleninu za účelem prodeje na místním trhu. Řeka Senegal, která vzniká kousek proti proudu od Kayesu soutokem řek Bafány („černá řeka“) a Bakoy („bílá řeka“), protíná v délce 1 600 km čtyři africké země. Všechny vodní elektrárny, které na ní stojí, jsou sice schopné zavlažit pouze 600 km² farem, ale celé její povodí o velikosti 350 000 km² poskytuje vodu téměř 10 milionu lidí.

S 46°38' W 73°60'
46°38' j.š. – 73°60' z.d.

Ledovec přitékající do laguny San Rafael, Chile

V tlumeném příšeří se ledovec zbarvuje do modra. Stár přes 3000 let se tento ledovec kaskádovitě spouští do laguny San Rafael naplňujíc jezero spojené ledovci s Tichým oceánem. Toto je jediný ledovec v takové vzdálenosti od pólu, který dosahuje až do moře. Sune se pomalu, se spoustou praskání a pukání, z pohoří Campo de Hielo Norte, kde jsou ledovcová pole pokrývající 4 200 km² plochy zásobována bohatými dešti této oblasti (350 cm ročně – šestkrát tolik, co Londýn v Anglii a devadesát pětkrát tolik, co Riád v Saudské Arábii). Taková obrovská rozloha je sice značným, ale současně nepřístupným zdrojem sladké vody. Uvězněna v podobě ledu jen pomalu odtává do okolních řek a jezer. Ledovce a věčný sníh obsahují 70 procent zásob sladké vody na světě. Většina ze zbývajících 30 procent je znečištěná nebo nedostupná, což je důvod, proč se nám zdá, že vody je všude spousta a přitom třetina obyvatel světa k ní má jenom omezený přístup.

N 29°26' E 45°24'
29°26' s.š. – 45°24' v.d.

Hřbitov iráckých tanků v poušti u Al-Jahranu, Kuvajt

Poté, co Irák uskutečnil invazi do Iráku v dubnu 1990, zahájila koalice dvaceti osmi zemí, vedená Spojenými státy, operaci Pouštní bouře. V lednu 1991 přinutilo jejich 760 000 vojáků okupanty, aby tento emirát opustili. Těžké letecké bombardování připravilo cestu pro protiútok, který začal 24. února a trval pouze 100 hodin. Irák ustoupil z Kuvajtu. Válka v zálivu, přítomna na každém televizoru – ačkoli se nevysílaly žádné reportáže z vlastní bitvy – velice zaujala lidskou představivost. Údajně v tomto konfliktu došlo k tisícům zranění a stál 1 miliardu US dolarů denně. Rozpočet celého světa na vojenské výdaje v roce 2 000 byl více než 798 miliard. Z toho pro samotné Spojené státy s Evropou, Japonskem a Austrálií činila tato suma 517 miliard US dolarů. Stejná skupina zemí, která také tvoří Komisi pro pomoc a rozvoj, poskytla v roce 2 000 veřejné prostředky na rozvoj nejchudších zemí ve výši 53 miliard US dolarů, čili jednu desetinu jejich celkových vojenských výdajů.

N 31°32' W 8°03'
31°32' s.š. – 8°03' z.d.

Mozaika z koberců v Marakeši, Maroko

Vedle zemí Blízkého východu a některých zemí v Jižní Americe se nacházejí hlavní střediska výroby koberců v severní Africe (Alžír, Egyptě, Tunisu, Maroku). V Maroku se podařilo uchovat výrobu koberců v rodinách a družstvech uměleckých řemesel, i když většina výroby je nyní automatická. Tradiční koberce se tkají ze lnu, symbolu ochrany a štěstí, spolu s hedvábím a bavlnou a někdy i s velbloudí či kozlí srstí. Barvy a vzory jsou charakteristické pro konkrétní oblasti výroby, jako např. teplé odstíny převážně červené, oranžové a žluté podle pohoří Vysokého Atlasu, kde se nachází i Marakeš. 90 % atlaských koberců se vyrábí ve městech Tazenakht a Amerzgane, kde na nich pracují převážně ženy. Marocký koberec, původně určený výhradně pro potřebu místních domácností, si získal světové renomé a dnes je oblíbeným exportním artiklem.

N 27°04' E 78°53'
27°04' s.š. – 78°53' v.d.

Cihelna východně od Agry, Utarpraděš, Indie

Nesčíslně cihelen si otevřelo dílny přímo v sousedství Agry, metropole s 1,2 milionu obyvatel v Utarpraděši, státě, který má jednu šestinu obyvatel Indie. Tyto malé podniky poskytují práci v oblasti těžce postižené nezaměstnaností, problémem celé země. V roce 1999 se Indi řadila na 144. místo na světě v hrubém domácím produktu na hlavu (podle kupní síly). Výroba těchto terakotových cihel je určena především do městských center. Venkovské obyvatelstvo obvykle žije v obydlich z jílovitých nepálených cihel, které jsou sice levnější, ale méně odolné vůči špatnému počasí. Prudký urbanistický rozvoj celé oblasti Agry, kde se počet obyvatelstva zvýšil v posledních dvaceti letech o 50 procent, ukazuje na slibnou budoucnost místních výrobců stavebních materiálů.

N 6°35' W 5°01'
6°35' s.š. – 5°01' z.d.

Přeprava koz u Toumodi, Yamoussouko, Pobřeží slonoviny

Tito chovatelé cestují na přívěsu nákladního automobilu, ve společnosti svých koz. Bezpochyby proto, aby je prodali na jednom z mnoha trhů v oblasti města Yamoussouko, oficiálního hlavního města Pobřeží slonoviny od roku 1983. V celé Západní Africe se kočovní obyvatelé ze sahelských území, obzvláště Peulové, tradičně věnují extenzivnímu chovu dobytka, z něhož většinu vyvážejí do míst podél pobřeží. Během posledních třiceti let zlepšení stavu silnic v oblasti – obzvláště v Pobřeží slonoviny, kde se ztrojnásobil počet dlážděných cest – značně přispělo k rozvoji vzájemného obchodu. V dnešní době přináší nové příležitosti pro výměnu, informace a činnost mezi národy komunikace pomocí mobilních telefonů a internetu, dvou médií, která v největších městech Západní Afriky zaznamenávají bouřlivý rozvoj.

N 46°42' W 117°12'

46°42' s.š. – 117°12' z.d.

Farmaření u Pullmanu, Washington, Spojené státy

Ve Washingtonu, známém jako „Vždy zelený stát“, se po desetiletí pěstuje obilí, které by se mělo adaptovat tak, aby chránilo křehkou půdu poškozenou erozivní zemědělskou činností předchozích dob. Rozvoj „agrobusinessu“, spojení zemědělství, průmyslu, vědy a finančního investování povzbuzuje technologické inovace cílené na zlepšení produktivity a pomáhá Spojeným státům udržet se jako vedoucí vývozců obilovin (asi 35 procent celkové výroby) i kukuřice (40 procent) a sóji (skoro polovina světové produkce). Využívání biotechnologií, obzvláště v produkci sóji a obilí, vedlo k vytvoření variant, které jsou odolné vůči parazitům a herbicidům a které by měly přinést větší výnosy. Ačkoli tyto geneticky modifikované organismy (GMO) jsou stále předmětem zákazů a ostrých sporů na celém světě, hlavně protože znalosti o jejich působení na zdraví a životním prostředí jsou ještě omezené, jejich pěstování se rozšířilo na území Argentiny, Kanady a obzvláště samotných Spojených států, kde je polovina veškeré sóji geneticky modifikována.

S 16°55' E 146°03'

16°55' j.š. – 146°03' v.d.

Velký bariérový útes, Queensland, Austrálie

Velký Bariérový útes běží 2 500 km podél severovýchodního pobřeží Austrálie se svými 400 druhy korálů je největším korálovou formací na světě. Toto bohaté, tiché útočiště podmořského života bylo v roce prohlášeno mořským parkem (zaujímajícím 15 procent chráněné mořské hladiny světa) a světovým dědictvím UNESCO v roce 1981. Velký bariérový útes poskytuje domov více než 1 500 druhům ryb a 4 000 druhů měkkýšů, jakož i takových živočichů jako jsou ohrožené mořské krávy a šest ze sedmi druhů mořské želvy. Korálové formace, jediný útes živočišného původu, jsou ve skutečnosti polypy, které žijí v symbióze s řasami (zooxanthellae) citlivými na světlo, které přispívají k vytváření vápenatých koster svých hostitelů.

Korálové útesy jsou nutné pro ochranu pobřežní a oceánské fauny. Jsou citlivé i na nejmenší zvýšení teploty vody, která způsobuje, že začnou bělavět. Tento jev, který byl částečně viditelný v roce 1998 (během El Nina), způsobil ztrátu tisíce let starých korálů. Mnohé z těch zasažených kolonií sice začínají regenerovat, ale narůstající výskyt tohoto blednutí, které může být důsledkem globálního oteplování, je důvodem k obavám.

N 19°20' W 99°05'

19°20' s.š. – 99°05' z.d.

Trh u čtvrti Xochimilco, Mexiko, Mexiko

Tato mozaika pestře zbarvených slunečníků ukrývá kypící a rušný trh, postavený na den na jedné ulici hlavního města. Chráněné tímto způsobem před sluncem, stánky prodávající ovoce a zeleninu, bylinné léčivé přípravky a koření stojí bok po boku s ostatními, které nabízejí látky a výrobky uměleckých řemesel. Kypící trhy Mexika jsou jakousi národní institucí, která se každodenně koná po celé zemi. Stejně tak jako jejich řemesla, tradiční oděvy a fasády budov, vyjadřují trhy oblíbenosti Mexičanů v živých, pestrých barvách, jako je ta zářivá růžová, zvaná „rosa Mexicana“. Z mezinárodního hlediska je Mexiko světovým přeborníkem v obchodní vitalitě. Jeho vývoz roste rychlostí 18 procent – s více než 85 procenty vývozu směřujícího do USA. Ale i když ekonomická liberalizace vedla ke zdvojnásobení hrubého domácího produktu na hlavu mezi léty 1985 a 1999, současně zhoršila nerovnost v rozdělování bohatství. Ve venkovských oblastech, kde zemědělství nemůže konkurovat dovozu, průměrný výdělek představuje pouhou čtvrtinu celonárodního průměru. Sociální nepokoje, kterými trpí stát Chiapas od roku 1994, jsou toho částečným důsledkem.

N 23°21' E 90°31'

23°21' s.š. – 90°31' v.d.

Zatopené domy jižně od Dhaky, Bangladéš

Bangladéš, pokrytý obrovskou sítí 300 vodních cest včetně Gangy, Brahmaputry a Meghny, které sestupují z úbočí Himalájí k Bengálskému zálivu, je pánevní deltou, která je vystavena sezónním monzunům. Mezi červnem a zářím ohromující deště někdy způsobí, že řeky vytečou ze svých břehů a zatopí téměř polovinu celé země. Část obyvatelstva, zvyklá na tento přírodní cyklus, žije permanentně na haldách, jakýchsi pomíjivých říčních ostrovech vytvořených nánosy písku a naplaveninami. Avšak v důsledku nehorší záplavy století v roce 1998 dvě třetiny země zůstaly pod vodou několik měsíců, 1 300 osob přišlo o život a z 31 milionů lidí se staly bezdomovci. Bangladéš patří mezi nejhustěji obydlená území na světě (s 922 obyvateli na km²) je také jednou z nejchudších zemí: 32 procent jeho obyvatel žije za méně než jeden US dolar denně. Stoupající hladina moře, pravděpodobně způsobená globálním oteplováním, jenom ještě zhorší těžkosti této země, která se možná dočká i toho, že značnou část jejích rýžových polí se octne navždy pod vodou.

N 6°00' W 62°52'

6°00' s.š – 62°52' z.d.

Písčiny řeky Caroni, stát Bolívar, Venezuela

Rio Caroni (690km) teče na sever venezuelským státem Bolívar (běžně nazývaným Guyana), vytváří série vodopádů a cestou naráží na rozsáhlé písčiny. Caroni, spolu s dalšími řekami, které křižují Guayanu, je bohatá na alkaloidy a taniny z rozkladu husté lesní vegetace. Proto byly zahrnuty pod jednu souhrnnou kategorii „černých“ řek v kontrastu s „bílymi“ řekami, které sestupují z And a nesou s sebou bahno a různé naplaveniny. Voda černých řek je sice tmavá, ale průzračná, zatímco bílé řeky jsou neprůhledné. Předtím, než končí svou pouť v řece Orinoko, pohání Caroni turbíny přehrady Guri (v provozu od roku 1986), které dodávají 60 procent elektřiny celé Venezuely. Přehrada Guri je podle výkonu 10 300 megawattů druhou největší přehradní elektrárnou – výkon jedné francouzské atomové elektrárny se pohybuje kolem 1000 megawattů. Energie z vodních zdrojů se v Jižní Americe také rozvíjí a v současné době již poskytuje 50 procent energie deseti zemím.

N 46°27' E 3°59'

46°27' s.š – 3°59' v.d.

Podvodní vegetace v řece Loire u Digoinu, Saône-et-Loire.

Loira, dlouhá 1 012 km², má svůj pramen v Ardèche v jihovýchodní Francii a prochází velkou částí země, než dorazí na západním pobřeží do Atlantického oceánu. Tato vodní cesta, považována za poslední divokou řeku ve Francii, je vystavena značnému a nepravidelnému střídání záplav a nízkého stavu vody. V létě se z některých částí Loiry stávají jen úzké prameny, které tečou mezi písčinami a občas mělká voda odhalí podvodní rostlinstvo tak, jako je to možné vidět nedaleko Digoinu. V zimě příliv Loiry může způsobit velké záplavy měst a vesnic podél jejich břehů. Ve všech oblastech na světě se záplavy vyskytují stále častěji a jsou mnohem ničivější než dříve. V minulých patnácti letech 560 000 lidí zahynulo kvůli přírodním katastrofám, z toho polovina kvůli záplavám. Odlesňování, vysoušení mokřích zón, změny v přirozeném toku řek (z nichž polovina má nejméně jednu velkou přehradu) a osídlování rizikových oblastí jsou příklady lidských činností, které ještě zhoršují následky záplav.

N 63°43' W 22°58'

63°43' s.š – 22°58' z.d.

Severní kolonie terejů, ostrov Eley, Island

Island, ležící na křižovatce Arktidy, Severní Ameriky a Evropy, je hostitelem nejrůznějších ptačích populací. 70 druhů tady hnízdí permanentně a 300 dalších přilétá na kratší období. Ostrov Eley (14 km) jižně od islandského pobřeží, je skalnatý štít vysoký 70 m, který byl vyhlášen přírodní rezervací. Každý rok přitahuje jednu z největších kolonií severních terejů (*Morus bassanus*), zahrnující 40 000 ptáků. Přilétají na ostrov zahnízdit v lednu a únoru a každý pár vyvádí jenom jednoho potomka. V září ptáci ostrov opouštějí, aby strávili zimu u pobřeží Afriky. Podobně jako téměř čtvrtina ptačích druhů Palearktické oblasti, migrují severní terejové směrem k Africe, přičemž denně uletí přes 300 km a čelí různým přírodním nebezpečím (protivítr, dravci) stejně jako hrozbám pocházejícím z lidské činnosti (ničení jejich domovského prostředí, pesticidy). V roce 1844 vyhynuly na ostrově Eley dva poslední druhy alky velké (*Alca impennis*), kdysi zcela běžného druhu.

S 42°23' W 64°29'

42°23' j.š. – 64°29' z.d.

Velryba u poloostrova Valdéz, Argentina

Poté, co velryby stráví léto v arktické oblasti, vracejí se každou zimu do jižních moří, aby se zde rozmnožily. Od července do listopadu se u pobřeží argentinského poloostrova Valdés velryby páří a přivádějí zde na svět svá mláďata. Až do roku 1950 byl tento migrující mořský savec intenzivně loven pro své maso a pro olej, který se získával z jeho tuku, což jej přivedlo téměř na pokraj vyhynutí. Poté, co se mezinárodní společenství začalo od roku 1937 tomuto problému věnovat, byla přijata některá ochranná opatření. V roce 1982 bylo vyhlášeno moratorium na lov velryb pro komerční účely a v roce 1994 se stala australská moře velrybí rezervací, zatímco celý Indický oceán se stal chráněnou oblastí již patnáct let dříve. Vzdor těmto snahám však odhady z roku 2001 poukazují na to, že od té doby, co vstoupilo moratorium v platnost, bylo zabito 21 000 velryb, hlavně Japonci a Nory. Po desetiletích ochranných opatření je tak 7 ze 13ti druhů, kterých zbývá pouze pár tisíc (10 až 60krát méně než na začátku dvacátého století), stále ohroženo.

S 1°52' E 36°17'
1°52' j.š – 36°17' v.d.

Krystalické formace na jezeře Magadi, Kenya

Výsledkem trhliny v zemské kůře 40 milionů let p.n.l. je Údolí velkého riftu, táhnoucí se na 7 000 km daleko východní Afrikou. Ohraničen vysokými náhorními plošinami sopečného původu tento propadlý příkop, série sníženin od Rudého moře až po Mozambik, obsahuje řetěz velkých jezer (včetně Turkany, Victoria a Tanganiky) a jezero Magadi, nejjihnější jezero v Keni. Zásobováno vodou ze sousedních sopečných svahů, která přináší minerální soli, má i voda Magadi vysoký obsah solí. Místy je jeho hladina mramorovitá zkrystalizovanými usadlinami soli smíšenými se slanou vodou. Ačkoli je značně nehostinné, není však toto prostředí úplně bez života. Miliony plameňáků menších se tady shromažďují, aby se nasatily mikrořasami, garnáty a ostatními měkkýši, kteří se rozmnožují ve vodách jezera.

N 14°28' W 4°12'
14°28' s.š – 4°12' z.d.

Vesnice na břehu ramene řeky Niger, oblast Mopti, Mali

Jak přetíná Mali, rozděluje se řeka Niger na různá ramena vytvářející na pláních Massiny obrovskou vnitřní deltu. S průtokem 7 000 m³ za sekundu je řeka velkým požehnáním pro obyvatele tohoto suchého území, z nichž většina žije na jejích březích. Žijíce život podléhající rytmu sezónních záplav, ke kterým dochází od srpna do ledna, věnují se poříčnímu obchodu, pastevectví, rybolovu a zemědělství. Tato oblast Mopti se stala nejen hlavním obchodním centrem, ale také křižovatkou, kde se setkávají rozmanitá etnika tohoto území. Rybáři Bozo, nomádi Peulové, zemědělci Barbara stejně jako lidé Songhai, Tuaregové a Dogonové. Celý stát má 90 procent muslimského obyvatelstva a mešita shlížející z úctyhodné výšky na okolní krajinu je obvykle hlavní budovou každého města či vesnice.

S 40°03' W 71°04'
40°03' j.š – 71°04' z.d.

Brodění přes řeku Chimehuín, provincie Neuquén, Argentina

Gaučové hlídají toto stádo herefordských krav překračující řeku Chimehuín při návratu domů do polí po sezónním stěhování na vysoko ležící pastviny horského pásma And. Částečně pokrytá trnitou stepí se oblast Neuquén hodí lépe k chovu ovcí spíše než hovězího dobytka, který v patagonské oblasti zůstává v menšině. Většina hovězího dobytka žije severněji, na obrovských travnatých pláních pampy. Tamních skoro 55 milionů krav sestává především z plemen pocházejících z Velké Británie nebo Francie. Argentina, jako čtvrtý největší producent, vyváží své hovězí výrobky proslavené jejich výbornou chutí, do celého světa. S téměř 145 librami (65 kg) na osobu jsou Argentinci také největšími konzumenty masa na světě. Roční spotřeba masa ve Spojených státech je 100 liber na osobu, v Austrálii 84 liber, 14,3 libry na Filipínách a 9,3 libry v Číně (dvakrát tolik, co před dvěma roky).

S 40°03' W 71°04'
40°03' j.š – 71°04' z.d.

Rybářské sítě v přístavu Agadir, Maroko

V Agadiru, největším rybářském přístavu Maroka, jsou sítě dlouhé několik stovek stop rozprostírány po zemi, aby se mohly před dalším použitím na moři opravit. Marocký rybolov se ze 75 procent odehrává v malém měřítku, používají se jen malé motorové lodě a traulery. Marocké vody s 3 500 km mořského pobřeží jsou domovem téměř 250 druhů ryb, zejména sardinek. Sardinky plavou podél pobřeží a krmí se ve stoupajících spodních vodách bohatých na živiny. Představují více než 80 procent úlovků a učinily z Agadiru největší přístav v obchodu se sardinkami. Od roku 1970 se výlov ryb zvětšil dvakrát a dosáhl v roce 1999 126 milionů tun a to hlavně proto, že došlo k velkolepému nárůstu akvakultury. Produkce ryb jejím prostřednictvím, nyní dosahující 20 procent celosvětového rybolovu, se za dvanáct let zčtyřnásobila. Co se týká vyššího počtu vylovených ryb ve volných vodách, ten je důsledkem toho, že se světová rybářská flotila od roku 1970 rozrostla šestkrát, což nyní vede ke zmenšování zdrojů ryb. Množství ryb v 11 z 15 hlavních rybolovných oblastí světa se neustále snižuje.

N 47°40' W 71°02'

47°40' s.š – 71°02' z.d.

Podzimní les v oblasti Charlevoix, Quebec, Kanada

Kopcům oblasti Charlevoix podél řeky Saint Lawrence v provincii Quebec dominuje smíšený les opadavých stromů a jehličnanů. V roce 1988 prohlásilo UNESCO 4 600 km² této oblasti za biosférickou rezervaci. Quebecký les, boreální na severu a s charakterem mírného klimatu na jihu, pokrývá skoro dvě třetiny provincie a od konce sedmnáctého století je centrem těžby dřeva. Dnes přispívá k hospodářské prosperitě Kanady, která zaujímá první, druhé a třetí místo ve světové produkci novinového papíru, celulózy a dřeva. Kanadské lesy jsou už dlouho příliš vytěžovány a také zdecimovány hmyzími parazity a kyselými dešti s následkem značného poklesu jejich celkové rozlohy. Od roku 1992 se Kanada snaží zavést udržitelné lesnické postupy a sladit různé požadavky, které klade na kanadské lesy ochrana životního prostředí, kanadské hospodářství, sociální a kulturní činnost.

N 7°06' W 5°45'

7°06' s.š – 5°45' z.d.

Rybář na jezeře Kossou, u Bouaflé, Pobřeží slonoviny

Jezero Kossou, které se rozprostírá na 1500 km² uprostřed Pobřeží slonoviny, je umělá nádrž vytvořená proto, aby regulovala tok řeky Bandama a usnadnila stavbu přehradní elektrárny. Bylo vybudováno mezi léty 1969 a 1971 za cenu zaplavení 200 vesnic a vystěhování 75 000 lidí, kteří ale získaly výhody z přesídlení a rozvojových programů. V roce 2000 bylo na světě 45 000 přehrad vyšších než 15 m (oproti 5 750 v roce 1950), z čehož polovina je v Číně, kde je ve výstavbě 90 přehrad vyšších než 60 metrů. Ačkoli přehrady mohou zásadně přispět ke zvládnutí záplav a uspokojení poptávky po vodě a energii, obzvláště v rozvojových zemích, kde jsou dvě třetiny zadržované vody, jejich ekologický a sociální dopad zůstává také značný: 40 až 80 milionů lidí na světě bylo vystěhováno, často s velmi malou kompenzací, aby uvolnilo cestu vodním nádržím. Lepší integrace sociálních a hospodářských dimenzí a snižování následného ekologického dopadu by pomohlo, aby se z přehrad stal pozitivní faktor v lidském vývoji i v udržitelném řízení vodních zdrojů.

N 35°42' E 139°46'

35°42' s.š – 139°46' v.d.

Čtvrť Šinjuku v Tokiu, Japonsko

Původně rybářská vesnička Edo postavená uprostřed bažin se v roce 1868 stala Tokiem, „hlavním městem Východu.“ Město bylo poničeno zemětřesením v roce 1923 a bombardováním v roce 1945, ale v obou případech znovu vstalo z popela. Rozkládá se na ploše dlouhé 70 km a má 28 milionů obyvatel (oproti 6,4 milionu v roce 1950). Dnes je to megapolis (včetně sousedních oblastí jako Jokohama, Kawasaki a Chiba), největší metropolitní oblast na světě. Tokio nebylo postaveno podle nějakého kompletního urbanistického plánu a tak je v něm několik center, z nichž se rozbíhají různé čtvrti. Šinjuku, obchodní čtvrť, tvoří hlavně působivá skupina administrativních budov, včetně radnice, 243 m vysoké stavby inspirované katedrálou Notre Dame v Paříži. V roce 1800 měl pouze Londýn více než 1 milion obyvatel. Dnes tohoto počtu již dosáhlo 326 urbanistických celků z toho 180 v rozvojových zemích a 16 megaměst jako Tokio, která mají přes 10 milionů obyvatel. Urbanizace, převládající demografický trend, vedla od roku 1950 ke ztrojnásobení obyvatelstva žijícího ve městech.

N 36°24' E 10°23'

36°24' s.š – 10°23' v.d.

Tréninková aréna jezdeckého areálu Maisons-Laffitte, Yvelines, Francie

Jezdecký areál Maisons-Laffitte u Paříže se může chlubit jako jedno z největších jezdeckých tréninkových středisek ve Francii, tratěmi a stájemi pro téměř 800 koní. V tréninkových arénách – tady je vidět Adamova aréna – instruktoři cvičí mladé koně a připravují je na skoky přes překážky, ještě než jim dovolí běhat v tréninkovém oválu a na závodní dráze. Areál Maisons-Laffitte hostí více než 250 závodů ročně, celkem téměř 3 000 soutěží. Koňské dostihy představují značnou část sázkařského průmyslu. Více než 100 miliard US dolarů se sází ve světě na závodní koně každý rok a skoro polovinu této sumy prosázejí Japonci.

N 8°43' W 2°39'
8°43' s.š – 2°39' z.d.

Nové plantáže olivovníků, Zaghouan, Tunis

Tyto olivové háje u úpatí 1 295 m vysoké hory Jebel Zaghouan v severovýchodním Tunisu se sázejí mezi křivolaké valy, aby si udržely vodu a zmenšila se eroze půdy. Celek při pohledu shora pak působí jako čáry na reliéfní mapě. Oliva je symbol míru a jejím domovem je pánev Středozemního moře, kde také roste až 90 procent olivovníků na naší planetě. Olivovník se může dožít až 1000 let a ročně plodí 5 až 30 kg oliv. V minulosti se používal olivový olej v malých hliněných lampičkách, ale později jej nahradil petrolej. Dnes používáme jak samotné plody, tak olivový olej, který je známý pro své dietetické a léčivé vlastnosti i jako kosmetický prostředek. Na výrobu jednoho litru olivového oleje je třeba 5 až 6 kg oliv. Tunis v roce 2000 sklídl 1 milion tun oliv, čímž oproti roku 1997 zdvojnásobil svou produkci a stal se čtvrtým největším producentem, hned za Španělskem (4,2 milionu tun), Itálií (2,8 milionu) a Řeckem (2 miliony). Tyto země jsou také hlavními konzumenty olivového oleje. V Řecku se spotřebuje 20 litrů na obyvatele, ve Španělsku a Itálii 15 litrů, zatímco ve Francii pouze půl litru.

N 8°43' W 2°39'
8°43' s.š – 2°39' z.d.

Pěstování jamů v severním Tagadí, kraj Bonduku, Pobřeží slonoviny

Yam, sázený podle tradičních zemědělských technologií pod kopečky půdy jako v tomto poli u Bondoukou ve východním Pobřeží slonoviny, se ve většině tropických zemí na světě pěstuje pro místní spotřebu. Tato hlíza bohatá na škrob a bílkoviny je obzvláště běžná v nejsevernější části afrických lesních oblastí od Pobřeží slonoviny až po Kamerun. Jako základní přísada jednoho z hlavních jídel Pobřeží, foutou (jakási hustá kaše), tento škrobový pokrm tvoří hlavní stravu venkovského i městského obyvatelstva. Pobřeží slonoviny zůstává třetím největším africkým producentem jamů (po Nigérii, která sama pokrývá 70 procent celoafrické produkce, a po Ghaně). V Africe jako celku zaměstnává zemědělství více než 60 procent aktivního obyvatelstva a přináší 40 procent jejich příjmů.

S 34°05' E 18°19'
34°05' j.š – 18°19' v.d.

Tuleni na skále u ostrova Duiker, provincie Západního mysu, Jihoafrická republika

Jihoafričtí tuleni (*Arctocephalus pusillus pusillus*), od přírody společenští tvorové, se v koloniích čítajících až několik stovek jedinců shromažďují na pobřeží, kde se páří a rodí svá mláďata. Ve větší pohodě v mořském prostředí než na souši, tito polovodní savci tráví většinu času v pobřežních vodách při hledání ryb, olihní a měkkýšů, kteří tvoří jejich jídelníček. Tento druh obývající Mys dobré naděje a čítající asi 850 000 kusů se vyskytuje pouze u pobřeží Jižní Afriky, od mys Cross v Namibii až po zátoku Algoa (Jižní Afrika). Mořští lvouni, kterých existuje 14 druhů, patří také do rodiny mořských masožravých ploutvonožců, která zahrnuje také 19 druhů tuleňů a jeden typ mrože. Přítomni ve většině moří populace těchto ploutvonožců čítá celkem 50 milionů, z toho 90 procent jsou tuleni.

N 6° 07' E 121°81'
6° 07' s.š – 121°81' v.d.

Vesnice na kůlech v Tongcquil, ostrovy Samales, Filipíny

Jižní Filipíny, zvláště souostroví Sulu, které zahrnuje Samaléskou skupinu, je domovem Badjaos. Známí jako „mořští cikáni“ žijí se rybolovem a sběrem ústřic a měkkýšů a bydlí v chatrčích na kůlech. Kanál, vzniklý z korálového útesu, jim poskytuje přístup k volnému moři. Badjados patří k muslimské menšině, k Morům, kteří tvoří jen 4 procenta obyvatelstva Filipín a soustředí se převážně v jižní části země. V této většinou katolické zemi se tito obyvatelé cítí utiskováni a znevýhodňováni. Separatistické náboženské konflikty způsobily od počátku sedmdesátých let smrt 120 000 lidí. Vedle je různá protestní hnutí, která používají islám jako vhodnou páku k osvobození se od tlaku filipínské vlády. Zahrnují takové extrémistické skupiny jako Abu Sayyaf, která je zodpovědná za několik únosů za účelem výkupného, včetně toho v Jolu v červenci 2000. Jako i jinde na světě i zde toto guerillové hnutí, které směšuje hospodářské a náboženské motivy, poškozuje rozvoj tohoto regionu.

N 53°7' W 9°45'

53°7' s.š – 9°45' z.d.

Útesy Inishmoru, Aranské ostrovy, Hrabství Clare, Irsko

Aranské ostrovy u irského pobřeží – Inishmore, Inishmaan a Inisheer – mají útesy, které vystupují 90 m vysoko a které chrání zátoku Galway před drsnými vichry a proudy Atlantického oceánu. Inishmore, největší z těchto ostrovů (14,5 x 4 km) je se svými 1000 obyvatel také nejvíce obydlený. Po celá staletí jeho obyvatelé pomáhali zúrodnovat skalnatou půdu těchto ostrovů tím, že pravidelně sypali na zem směs písku a řas, aby se vytvořila tenká vrstva humusu nezbytného pro zemědělskou činnost. Aby uchránily svá pole před větrnou erozí budovali si ostrované velkou síť zdí-větrolamů, které vcelku měří 12 000 km a které propůjčují tomuto území podobu jakési gigantické mozaiky. Aranské ostrovy žijí většinou z lovu ryb, farmaření a pastevectví a z turistů, které sem ve stále větším počtu lákají mnohé archeologické památky.

N 26°22' E 73°02'

26°22' s.š – 73°02' v.d.

Práce na polích severně od Džodpuru, Radžastan, Indie

Radžastan, druhý největší stát Indie podle rozlohy (342 240 km), leží v severozápadní oblasti země. Šedesát pět procent státu zabírají formace písčitých pouští a nedostatek povrchové vody má z převážné části za následek nízkou úrodnost zdejší půdy. Avšak budování zavlažovacích systémů, k prospěchu 27 procent orné půdy v Indii, napomohlo rozvoji zemědělství. Pěstuje se proso, čirok, pšenice a ječmen. Sklizeň těchto obilovin na konci období sucha bývá normálně úkolem žen, které nosí i při práci v polích tradiční orhni, dlouhé pestře zbarvené šály typické pro tento kraj. Více než polovina indického území patří zemědělství, které produkuje jednu čtvrtinu hrubého domácího produktu. Každoročně Indie sklízí kolem 220 milionů tun obilí, což je více než jedna desetina světové produkce. Indie se řadí na druhé místo na světě v produkci pšenice a rýže. Ale starý konflikt mezi zvyšováním produkce a růstem obyvatelstva nyní ovlivňují také ubývající zásoby podzemních vod. Katastrofální sucho v dubnu 2000 postihlo v Radžastanu 20 milionů lidí.

S 23°49' E 132°19'

23°49' j.š – 132°19' v.d.

Meteorický kráter Gosse's Bluff, Severní teritorium, Austrálie

Přibližně před 135 milionem let spadl na území Austrálie meteorit, který zničil více než 20 km² území nazývaného nyní Severní teritorium. Dnes po něm zůstal kráter o průměru 5 km a hloubce 150 m zvaný Gosse's Bluff a domorodcům známý jako Tnorala. Malé meteority zasahují Zemi velmi často, až tisíckrát ročně. Obvykle mají asi 1 m v průměru a nezpůsobují žádné vážné škody, protože se rozpadají na úlomky, hoří při vstupu do zemské atmosféry a na zem se dostávají pouze jako prach. Dopad meteoritů větších než 10 m v průměru, které by mohly způsobit vážnou škodu, je velmi vzácný. Největší ze zhruba 150 kráterů vzniklých po dopadu meteoritu má 200 km v průměru. Jedna z teorií snažících se vysvětlit masivní vyhynutí dinosaurů před 65 miliony let tvrdí, že to byl důsledek ničujícího dopadu asteroidu. Avšak od té doby k největšímu zanikání druhů, jehož svědky jsme dnes, dochází následkem lidské činnosti.

S 8°34' E 115°13'

8°34' j.š – 115°13' v.d.

Ostrůvek na terasových rýžových polích Bali, Indonésie

Balijci organizováni do subaks (zemědělských družstev) využívají sopečnou krajinu a přibližně 150 vodních cest svého ostrova k vybudování rozsáhlého zavlažovacího systému, který jim dovoluje věnovat se pěstování rýže. Voda zachycená v kopcích je nasměrována do terasovitých polí pomocí sítě kanálů. Indoněští farmáři považují rýži za dar od Boha. Uprostřed polí staví chrámy a při každé etapě sklizně obětovávají na počest Dewi Sri, bohyně rýže. Zavedení nového a rychle rostoucího druhu rýže v roce 1976 zvýšilo počet ročních sklizní ze dvou na tři a dnes je Indonésie třetím největším producentem rýže na světě, hned za Čínou a Indií. V roce 2000 Indonésie vyrobila 51 milionů tun, 8 procent celosvětové produkce.

N 3°14' E 101°58'

3°14' s.š – 101°58' v.d.

Plantáž palm u Kuala Lumpuru, Malajsie

Původem ze západní Afriky, byly v sedmdesátých letech minulého století olej poskytující palmy zavedeny v Malajsii proto, aby se rozšířila místní agrikultura, která se příliš orientovala jenom na pěstování a úrodu gumovníků. Za třicet let palmový les nahradil rovníkové lesy země v rozloze více než 27 000 km² či 8 procent území. Pěstoval se na terasovitých plochách podél obrysů hor, aby se zabránilo erozi tekoucí vodou. Malajsie vyrábí polovinu palmového oleje spotřebovaného ve světě, čímž se stala jeho největším výrobcem i exportérem. Příjmy z exportu palmového oleje se během deseti let zdvojnásobily a překročily částku 3,5 miliardy US dolarů, přičemž krátkodobé hospodářské zájmy zvítězily nad ekologickými obavami vyplývajícími ze ztráty původních lesních ploch. Globální produkce palmového oleje se za dvacet let zčtyřnásobila a tento olej se stal druhým nejvíce používaným olejem, hned za sojovým olejem. Ačkoli se používá většinou jako potravina, nalézá využití také v kosmetice, výrobě mýdel a ve farmakologii.

N 37°54' E 20°39'

37°54' s.š – 20°39' v.d.

Lod' na souši, Zakyntos, Iónské ostrovy, Řecko

Zakyntos, nejjihnější z Iónských ostrovů a druhý největší co do rozlohy, leží 16 km od pobřeží Peloponéz. Pojmenován byl podle spousty divokých hyacintů, které na něm rostou. Jedna část ostrova má působivé křídlové útesy rýhované bílým sádrovcem, který se rozpadával - následkem eroze a několika zemětřeseních, z nichž to nejvážnější přišlo v roce 1953 - a vytvořil pláže jemného písku. Tyto pláže jsou oblíbeným místem karet, mořských želv (*Caretta caretta*), které tu kladou svá vejce. Avšak lodní šrouby, znečištěné prostředím, urbanizace a turistika zredukovaly počet karet, které připlouvají na Zakyntos z téměř 2 000 ke konci osmdesátých let minulého století na méně než 1000 o pouhých deset let později. Dnes opatření na ozdravení přírodního prostředí a kampaně za lepší informovanost veřejnosti vedené od roku 1981 právě začínají nést ovoce. Pár ohrožených druhů, včetně mořských želv, se stalo přímo symboly a teď získávají podporu díky ambiciózním projektům na jejich ochranu. Stále však jedna čtvrtina savců na zemi a jedna osmina všech ptáků zůstává ohrožena.

N 46°07' O 04°45'

46°07' s.š – 04°45'

Stromy uprostřed vody u Taponas, Rhône, Francie

V Taponas, kraji Rhône, mezi kopci Beaujolais a stovkami rybníků roztroušených v bažinách oblasti Dombes, se mezi 20. a 23. březnem doširoka rozlila řeka Saône. Dočasně se řeka usadila v širším korytě, což je v této nížinné zóně přirozeným a opakujícím se jevem, směrem od soutoku Saône a Doubs. Několik oblastí ve východní a střední Francii bylo na jaře 2001 úplně zaplaveno. Tato série zátop byla způsobena záplavovými dešti (třikrát hustšími než normální sezónní deště v Besançonu na řece Doubs), které padaly na půdu již prosycenou vodou a na podzemní vodní plochy přesycené nedávnými dešti. Avšak vrtošivé počasí samo za to nemohlo. Hrála tady roli také lidská nezodpovědnost, stavební činnost v záplavových oblastech, překážky v odvodu vody (dopravní infrastruktura a urbanistická neprostopnost).

N 46°39' E 61°11'

46°39' s.š – 61°11' v.d.

Lod' na zemi, Aralské moře, Aralská oblast, Kazachstán

Na začátku dvacátého století, když Aralské moře v Kazachstánu pokrývalo plochu 66 500 km² bylo čtvrtou největší vnitrozemskou vodní plochou. Po výstavbě obrovské zavlažovací sítě kvůli pěstování bavlny v šedesátých letech se proud řek Amu Darji a Syr Darji, které naplňují Aralské moře, znepokojivě ztenčil. Moře ztratilo 50 procent své rozlohy a 75 procent svého vodního objemu a jeho pobřeží se scvrklo o 60 až 80 km zanechávajíc za sebou trupy lodí, které kdysi rybařily v jeho vodách. Jako přímý důsledek snížení stavu vody se v průběhu posledních třiceti let zvýšila slanost moře a dnes dosahuje 30 gramů na litr, třikrát tolik než byl původní obsah, což mělo za následek vymizení více než 20 druhů ryb. Soli přinášené větry spalují veškerou vegetaci v okruhu stovek kilometrů přispívajíc k přeměně prostředí na poušť. Příklad Aralského moře, ačkoli je nejznámější, není jediný: na celém světě má 600 000 km² zavlažované půdy, z toho 75 procent v Asii, příliš vysoký obsah soli, který zmenšuje jejich úrodnost.

N 5°55' W 62°32'

5°55' s.š – 62°32' z.d.

Řeka na Auyán Tepui, oblast Gran Sabana, Venezuela

Oblast Gran Sabana v jihovýchodní Venezuele je široká pláň pokrytá savanami a hustými lesy, přerušovanými impozantními stolovými horami z pískovce známými jako tepuyas. Stolová hora Auyán Tepui, čili „Děblova hora“, pokrývá 700 km² a zvedá se do výše 2 950 m.

Řeka Carrao se klikatí přes Auyán Tepuy a na svém konci se mění v prudký vodopád. Salto Angel vodopád je nejvyšší volně padající vodní proud vysoký 978 m. Oblast Sabana a její četné vodní cesty lákaly zlatokopy už od roku 1930, například města jako Icabaru, které se nejvíce proslavilo v roce 1942 nálezem diamantu o velikosti 154 karátů, nebo El Dorado, jehož jméno samotné vyvolává představu dávné éry dobyvatelů.

N 27°59' E 86°56'

27°59' s.š – 86°56' v.d.

Mount Everest, Himaláje, Nepál

V pohoří Himaláje, které tvoří hranici mezi Nepálem a Čínou, stojí Mount Everest tyčící se do výše 8 848 m. Everest je nejvyšší místo na naší planetě. V nepálštině se této hoře říká Sagarmatha, „Ten, jehož hlava se dotýká nebe“ a v tibetštině se nazývá Chomolangma, „Matka Bohyně světa.“ Jméno Everest pochází od britského plukovníka George Everesta, který v roce 1852 dostal úkol zhotovit mapu Indie. Od triumfální výpravy Novozélandanem Edmundem Hilarym a nepálským šerpou Norgay Tensingem, prvních lidí, kteří vstoupili na „střechu světa“ 29. května 1953, Mount Everest inspiroval více než 300 úspěšných výstupů, ale vyžádal si také přibližně 100 životů. Avšak toto období značného „přelidnění“ (současně bývalo v základním táboře někdy až 300 horolezců) vyvolalo velké problémy se znečištěním přírodního prostředí a spotřebou dřevin na oheň (až 7 tun na výpravu), takže svahy byly vyholovány a docházelo k jejich erozi. Avšak v posledních deseti letech nová nařízení a vyčišťovací akce (během první z nich se sebralo 30 tun odpadků jen v základním táboře), instalace solárních panelů a to, že si výpravy začaly nosit vlastní palivo, pomohlo zarazit ničení této křehké, vysoko položené oblasti, která byla v roce 1976 prohlášena Národním parkem, což bylo pro šerpy životně důležité.

N 16°41' E 100°11'

16°41' s.š – 100°11' v.d.

Práce v polích mezi Chiang Mai a Chiang Rai, Thajsko

Rýžové plantáže zabírají skoro 15 procent Thajska dominující celé krajině až po údolí na severu, kolem měst Chiang Mai a Chiang Rai. Rýže se obvykle sklízí na malých rodinných farmách tradičním způsobem: mlátí se ručně v polích předtím než se dopraví do vesnice, kde se skladuje a pak prodává. Thajsko je největším vývozcem rýže na světě. Každý rok prodá 6 milionů tun do zahraničí, což je jedna čtvrtina jeho roční produkce. Na světě existuje téměř 120 000 odrůd rýže, ale rozmach moderního komerčního zemědělství, které upřednostňuje monokultury vysoce výnosových plodin (jediná odrůda se pěstuje na dvou třetinách rýžových polí v Jižní Asii) má za následek snižování rozmanitosti v zemědělství. V Číně se za posledních let vytratilo 3 000 místních odrůd rýže. Zatímco se zvyšuje riziko špatné úrody kvůli náchylnosti jedné univerzální odrůdy vystavené novým chorobám a pohromám, přicházíme o zásadní genetický potenciál pro zdokonalování pěstovaných rostlin. Přitom představuje rýže základní potravinu více než poloviny obyvatel Země a 92 procent z roční sklizně rýže na světě vyprodukuje sama Asie.

N 29°43' E 31°17'

29°43' s.š. – 31°17' v.d.

Sušení datlí v palmovém háji na jih od Káhiry, údolí Nilu, Egypt

Datlovníky se pěstují pouze v suchých a teplých oblastech se zdroji vody, jako jsou oázy. Celosvětová produkce datlí je 5 milionů tun ročně. Většina úrody na Blízkém východě a v severní Africe je určena pro vnitřní trh každé země a jenom 5 % se vyváží. Egypt, který je po Iránu druhým největším světovým producentem, sklídí každý rok více než 800 000 tun datlí, které se spotřebují na vnitřním trhu. Roční spotřeba na osobu je 10 kg datlí obvykle tradičním způsobem konzervovaných. Čerstvě sklizené datle, podle odrůdy buď žluté nebo červené, se suší na slunci chráněné proti větru plotem z hlíny a větví a pomalu hnědnou. Posléze jsou skladovány v koších z palmových listů. Ačkoli většina datlí jde přímo na stůl, vyrábějí se z části z nich manuálně nebo průmyslově další produkty (včetně sirupu, mouky, těsta, octu, cukru, alkoholu a pečiva).

N 45°22' E 12°20'

45°22' s.š – 12°20' v.d.

Vesnice rybářů u Malamocco, Benátská laguna, Benátky, Itálie

Benátská laguna v Itálii je oddělena od Jaderského moře řetězcem dlouhých a nízkých ostrovů, mezi něž patří i Lido, kde leží rybářská vesnice Malamocco. Historické město Benátky sestává z 118 ostrůvků, bylo postaveno před patnácti lety a je stále více vystavováno působení acqua alta, stoupající hladině vody, která způsobuje pravidelné zátopy. Tento jev se stal ještě nebezpečnějším během posledních třiceti let, kdy bylo město opakovaně zaplavováno a hladina zátopové vody nejméně stokrát dosáhla jednoho metru. Aby bylo toto místo uchráněno před turistikou, bylo vyhlášeno v roce 1987 světovým kulturním dědictvím UNESCO. V roce 2002 byl vybrán ambiciózní projekt Moses s perspektivou zablokování kanálů mezi lagunou a volným mořem. Do roku 2011 by se mělo instalovat a mělo by i fungovat 80 mobilních bariér.

S 26°42' E 15°14'

26°42' j.š – 15°14' v.d.

Lod', která najela na mělčinu na pláži u Lüderitz, Namibie

Proud Benguela se pohybuje na sever od Antarktidy a kopíruje pobřeží Namibie, kde se střídají pláže s útesy a mělčinami. Proud způsobuje silný příliv, divoké turbulence a hustou mlhu, která zahaluje obrysy pobřeží. Tak se stal postrachem námořníků, kteří se podél pobřeží plaví směrem k Mysu dobré naděje, nejjihnějšího cípu Afriky. Od roku 1846 začali nazývat portugalská námořníci tyto pobřežní vody „Děblový písečný“ a severní část pobřeží byla v roce 1933 výmluvně nazvána „Pobřeží kostlivců“. Zrezivělé kostry lodí stejně jako letadel a všech možných obojživelných dopravních prostředků spolu s kosterními zbytky kytovců (mořských savců jako např. velryb) a dokonce i lidí, jsou roztroušené podél této zasmušilé linie pobřeží. Trosky jsou občas ponořené do písku stovky yardů od vody, jak je vidět tady u města Lüderitz, a tak vypovídají o prudkosti a síle, s jakou došlo k těmto ztroskotáním. Ačkoli dnes stále pokročilejší záchranářská technika umožňuje záchranu více životů, než tomu bylo před padesáti lety, počet obětí je stále vysoký. Denně se na světě ztrácí nejméně 65 námořních rybářů a každý týden ztroskotávají dvě velké lodi.

N 15°04' W 91°12'

15°04' s.š – 91°12' z.d.

Zemědělská půda severně od města Guatemala, Guatemala

Guatemala, hlavní město státu Guatemala, stojí ve výšce 1 500 m n.m. v sopečné horské oblasti, a údolí, která je obklopují, jsou pokryta úrodnou lávou. Káva, která představuje 50 procent vývozu této země a v jejíž produkci je Guatemala osmá na světě, a obilí (hlavní potravina) jsou hlavními tržními plodinami. Polovina aktivního obyvatelstva pracuje v zemědělství, hlavním ekonomickém zdroji země. Obrovská většina farmářů (90 procent), vlastní méně než 7 hektarů půdy. Těžce postižený hurikánem Mitch v roce 1998 a poté několika těžkými suchy, Guatemala, jako celá úžina Centrální Ameriky, trpěla v roce 2001 z dramatického propadu v ceně kávy, což přineslo hlad a krizi všem farmářům i dělníkům na plantážích. Tato série katastrof však nebyla jenom dílem osudu. Hospodářská politika devadesátých let, vlekloucí se sociální nerovnost a nedemokratická politika také sehrály svou roli.

N 33°57' W 6°48'

33°57' s.š – 6°48' z.d.

Krávy v bažinaté řece, Rabat, Maroko

Krajina kolem hlavního města Rabatu, se těší, jako ostatně celá severní oblast atlantického pobřeží Maroka, z relativně bohatých srážek (800 mm ročně). V této části země listopadové a březnové deště nasycují řeky a způsobují velké záplavy. Avšak počínaje květnem teplý, jihovýchodní vítr, chergui, postupně vysouší koryta řek. Ta se mění v mokřinu a pokrývají krátkodobým kobercem z trávy a květin, které přitahují i těch pár krav, které se při hledání potravy oddělily od sousedních stád. Marocký hovězí dobytek skládající se většinou z místních plemen, která se chovají jak na mléko tak na maso, čítá více než 2,6 milionu kusů. Mnohem početnější jsou však stáda koz (5,1 milionu) a ovcí (17,3 milionu).

S 23°32' W 46°37'

23°32' j.š – 46°37' z.d.

Detail budovy v Sao Paulu, Brazílie

Více než 5 milionů Paulistanos – obyvatel Sao Paula, Brazílie – žije v dělnických předměstích v přeplněných budovách známých jako corticos. Tato dělnická čtvrt' ilustruje změny, ke kterým došlo v Sao Paulu, jak se město rozrůstalo z 250 000 obyvatel v roce 1900 na dnešních 26 milionů. Toto současné největší urbanistické centrum v Brazílii a celé Jižní Americe, zabírá 8 000 km², více než třikrát tolik než rozloha Paříže. Je domovem 41 procent brazilského průmyslu, vyrábí polovinu všech výrobků v zemi a je také sídlem více než 45 procent brazilské pracovní síly. Avšak od roku 1970 se rozšířil v tomto nejlépe prosperujícím městě země další typ bydlení – favelas, chudinské čtvrti, které dnes poskytují domov 20 procentům obyvatel Sao Paula. Vzrůstající nerovnost mezi bohatými a chudými a spolu s tím spojené sociální neduhy, je problémem v celém národě i na celém kontinentu.

N 26°55' E 75°49'

26°55' s.š – 75°49' v.d.

Bavlněné vlákno sušící se na slunci v Džajpuru, Radžastan, Indie

Stát Radžastan v severovýchodní Indii je důležitým centrem textilní výroby, známým po celá staletí pro umění barvení a potisku bavlny a hedvábného vlákna. Tato činnost je především praktikována Chhipou, komunitou barvířů a malířů, kteří používají prastaré techniky jako zdobení voskem a tisk ražením. Sítotisk je však stále více používán ve velkovýrobě a chemické barvení postupně nahrazuje přírodní barviva. Řemeslníci pokračují v mnohonásobném namáčení, aby zafixovali barvy a pak své látky sušili na slunci, jako zde v Džajpuru, hlavním městě státu. Bavlna a hedvábí Radžastanu se vyváží již od středověku do Číny, Blízkého Východu a Evropy a mezinárodní obchod vzkvétá i nadále. Barvení látek dělají ženy Chhipa. 32 procent pracovních sil v Indii jsou ženy a tento počet se stále zvyšuje. Nedávné dekady přinesly zlepšení v informovanosti o právech a aspiracích žen po celém světě, ale ještě zbývá mnoho, co je třeba udělat v mnoha zemích vyznačujících se otevřenou nerovností mezi pohlavími.

N 18°14' E 11°40'

18°14' s.š – 11°40' v.d.

Velbloudí karavany u Fachi, poušť Ténéré, Niger

Po celá desetiletí Tuaregové vyměňovali sůl tak, že hnali velbloudí karavany přes 610 km daleko mezi městy Agadez a slanými mokřinami Bilma. Velbloudi, spojeni do jednoho zástupu, cestují v konvojích rychlostí 40 km za den i vzdor teplotám 46°C ve stínu a uvezou náklad po 100 kg na jedno zvíře. Fachi, jediné velké město na cestě Azalai (solná karavana) je nezbytnou zastávkou. Karavany, kdysi sestávající až z 20 000 velbloudů, jsou dnes obvykle omezeny na 100 zvířat. Postupně jsou však nahrazovány nákladními auty, z nichž každé dokáže uvést tolik jako 250 velbloudů. Počet motorových vozidel na planetě vzrostl ze 40 milionů v roce 1945 na dnešních 680 milionů. Ačkoli tento počet v rozvojových zemích zůstává stále na nízké úrovni, je to právě zde, kde používání automobilů roste nejrychlejším tempem. Kdyby celý svět měl takovou hustotu automobilů jako Spojené státy, celkový počet vozidel na zemi by dosáhl 3 miliard.

N 0°17' W 78°41' 0°17' s.š – 78°41' z.d.

Pole u Quita, oblast Sierra, Ekvádor

Mezi Západními a Královskými horskými pásmy And plošina Quito nabízí vlhké, mírné klima pohoří, které je vhodné pro pěstování obilnin (kukuřice, pšenice, ječmen) a brambor. Zemědělství, které tvoří jenom 12 procent hrubého národního produktu, stále ještě živí polovinu obyvatelstva Ekvádoru. Obdělávaná půda zabírá skoro jednu třetinu rozlohy státu a je životně důležitá pro dějiny státu. Agrární reformy šedesátých a sedmdesátých let, které sice vymýtily dominantní postavení rozsáhlých haciend španělských kolonizátorů, nedokázaly vyřešit problém nerovného rozdělování zemědělské půdy. Ty nejlepší pozemky, v údolích a při pobřeží, věnující se výrobě na export (banány, cukrová třtina, kakao), zůstávají v rukách bohatých plantážníků, zatímco malí rolníci se dělí o půdu na plošinách a ze své úrody stěží vyžijí. V zemi s rostoucí chudobou (65 procent obyvatelstva žije v chudobě a 19 procent je nezaměstnaných) taková nerovnost poskytuje úrodnou půdu pro potenciální krize v budoucnosti.

S 3°32' W 64°53'
3°32' j.š – 64°53' z.d.

Bouře nad amazonským deštným pralesem u Tafé, Stát Amazonas, Brazílie

Amazonský deštný prales zabírá 63 procent brazilské půdy. Amazonský prales je nejextenzivnějším tropickým ekosystémem na světě – rozkládá se na ploše 3,7 milionu km a tvoří tak jednu třetinu tropických pralesů na světě. Tyto pralesy pokrývají pouze 88 procent zemského povrchu, ale současně poskytují životní prostředí pro 90 % jeho biologického dědictví, což z nich dělá tu nejbohatší oblast na zeměkouli. Samotný Amazonský prales je domovem 10 % z celkového počtu 1,7 milionu žijících zdokumentovaných druhů na naší planetě, avšak tento výčet není zdaleka úplným, zejména co se týče tropických oblastí. Odhaduje se, že 12,5 milionu druhů musí být ještě objeveno. Tento výzkum je prioritním zájmem především farmaceutického průmyslu. Ve skutečnosti přes polovina všech léků, které se dnes užívají, obsahují nějakou aktivní přísadu přírodní látky extrahované z rostlin nebo zvířat. Každý den skoro 200 km² lesa úplně a navždy zmizí z povrchu zemského, přičemž s sebou bere neodhadnutelný počet druhů, jejichž tajemné složení nám již nebude nikdy známo.

N 15°03' E 5°12'
15°03' s.š – 5°12' v.d.

Detail vesnice v oblasti Tahoua, Niger

Vesnička u Tahoua, v jihozápadním Nigeru, ukazuje typickou architekturu kmene Hausa: krychlové domky z banca (směsi hlíny a rostlinných vláken) podél působivých sýpek na obilí vejcovitého tvaru. Hausové, etnická skupina tvořící 53 procent populace země, jsou rolníci, ale prosluli nejvíce svými řemeslnými výrobky a obchodem. Městské státy lidu Hausa v severní Nigérii obchodují již několik století s četnými africkými zeměmi. Dnes oblast Tahoua protíná cesta vedoucí na sever a je obecně známá jako „cesta urania“. Uranová žíla byla objevena v roce 1965 v zemi pod horským masivem Air a těžba v dole v severním městě Arlit každoročně dosahuje skoro 3 000 tun urania neboli zhruba 10 procent světové těžby, což učinilo z Nigeru třetího největšího producenta urania na světě.

S 27°24' W 54°24'
27°24' j.š – 54°24' z.d.

Osázená pole na březích řeky Uruguay, provincie Misiones, Argentina

Tato provincie v severní Argentině, pojmenovaná po jezuitských misiích, které tady byly zakládány mezi šestnáctým a osmnáctým stoletím, byla původně porostlá tropickými lesy. Avšak evropští kolonisté na větší části území téměř celé jedno století mýtili lesy, aby získali červenou půdu, která je bohatá na kyslíčnick železitý a je velmi úrodná. V této práci postupovali podél vrstevnic a ponechávali pruhy trávy mezi brázdami obnažené půdy, aby omezili erozi. Pěstovali různé plodiny jako bavlna, tabák, čaj, maté, slunečnice, rýže a citrusové plody. Farmáři využívali obrovské vodní sítě, která zavlažuje toto území mezi řekami Páraná a Uruguay a kterému se velmi případně říká Mezopotámie. To slovo znamená v řečtině „mezi řekami“. Starověká Mezopotámie se nacházela mezi řekami Tigris a Eufrat.

S 1°14' E 34°48'
1°14' j.š – 34°48' v.d.

Trh u státní rezervace Masai Mara a jezera Victoria v Keni

Mezi státní rezervací Masai Mara a jezerem Victoria v Keni, u vesnice Lolgorien, se pravidelně koná menší venkovský trh. Usedlí či kočovní vesničané v Masaiské oblasti nemyslí na to, že musí cestovat mnoho kilometrů, aby se dostali na trh. Nabízené zboží rozprostřené na matracích se skládá většinou ze šatstva od dobročinných organizací – stejně jako i mnoho jiného zboží v chudých zemích jim je věnovali obyvatelé bohatších států. Propast mezi bohatými a chudými národy se dále zvětšuje. V Evropě je hrubý národní důchod (HDP) přibližně 17 000 US dolarů na osobu, zatímco v Keni je to pouhých 340 dolarů.

S 18°50' E 15°32'

18°50' j.š – 15°32' v.d.

Jezerní břeh v národním parku Etoša, Namibie.

Při pohledu z ptačí perspektivy usazeniny soli ukládající se podél pobřežních dutin tohoto jezera v namibijském národním parku Etoša jako by vytvářely bizarní tvary rostlin a zvířat. Zabírajíc plochu 22 270 km², tento park je největším africkým chráněným prostorem. Obklopuje velkou pánev o rozloze 6 000 km² pokrytou solí (planina Etoša), která přechází každý rok od listopadu do dubna, tedy během období dešťů, v jezero. Jeho vody, ačkoli pro mnohou zvěř značně odpudivé, umožňují růst modrozelených řas, které přitahují tisíce plameňáků. Když pánev vyschne, pokryje se trávou, z níž žijí také největší býložravci tohoto parku. Namibie má 20 národních parků (13 procent jejího území) a ochrana přírody patří mezi hlavní cíle její ústavy. Dnes existuje ve světě asi 13 000 chráněných oblastí pokrývajících více než 13,2 milionu km², tedy 8,8 procenta půdy na Zemi. To je téměř třikrát tolik chráněného území než před třemi roky. Avšak některé jeho oblasti jsou chráněny jenom formálně a jsou stále předmětem zemědělské činnosti, která využívá skoro polovinu chráněného území.

S 12°41' E 132°53' 12°41' j.š – 132°53' v.d.

Uranový důl v národním parku Kakadu, Severní teritorium, Austrálie

Národní park Kakadu je obdařen tak bohatými ložisky uranu, že tvoří 10 procent světových zdrojů. Na území domorodců se dělí na tři zóny nazývané Ranger, Jabiluka a Koon-garra, které jsou sice uvnitř chráněného parku (od roku 1981 součást světového dědictví UNESCO), ale jsou zákonem vyňaty z jeho statutu. Plán otevřít důl v Jabiluce vyvolal rozporuplné reakce kvůli rizikům znečištění přírodního prostředí. Domorodci Mirrar, tradiční vlastníci těchto posvátných území, jsou zásadně proti a proto mobilizují světové veřejné mínění. Zatím má oprávnění k těžbě jenom důl Ranger. V této pustině velké rozprašovače zalévají břehy mokřin, aby se zvýšilo odpařování a zredukovalo riziko hromadění prachu, čímž vznikají sedimenty síranů. Austrálie má na svém území ještě dvě další velká ložiska uranu (tato země vlastní jednu čtvrtinu světových rezerv), a v roce 2000 vyprodukovala více než 20 procent ze 34 400 tun uranu vytěženého ve světě. Z uranu se získává palivo pro nukleární elektrárny světa především těch v USA, Francii a Japonsku.

S 15°14' W 71°48'

15°14' j.š – 71°48' z.d.

Pohoří And mezi Cuzcem a Arequipou, Peru

Pohoří And a jejich úpatí pokrývají celou jednu třetinu území Peru. V jižní oblasti země, mezi Cuzcem a Arequipou, dosahují vrcholky hor až 6 000 m a postupně ustupují vysokohorským pláním And, ležícím mezi 3500 metry a 4 500 metry známými jako Puna. Národ, který tady žije, je jediným usedlým obyvatelstvem, které obývá takové nadmořské výšky. Dalším příkladem je Tibet. Pohoří And je mladou formací, utvořenou před 20 miliony let po vzednutí zemské kůry a akumulaci usazenin pískovce a žuly. Táhne se přes 7 500 km podél pacifického pobřeží Jižní Ameriky, přes sedm zemí, od Karibského moře daleko až po Mys dobré naděje. Je to jediné horské pásmo, které si drží takovou výšku v takové délce.

N 6°05' E 120°54'

6°05' s.š. – 120°54' v.d.

Ostrůvek v souostroví Sulu, Filipíny.

Více než 6 000 ze 7 100 filipínských ostrovů je neobydleno a více než polovina nemá žádné jméno. To platí také o tomto malinkém ostrůvku souostroví Sulu, souboru 500 ostrovů oddělujících na jihu země moře Celebes a Sulu. Legenda praví, že tyto roztroušené ostrovy byly perly, které tam rozházely hádající se obři. Prozaičtější je vysvětlení, že ostrovy jsou sopečného a korálového původu a jejich flóra a fauna vznikla postupně během doby přinášená sem mořskými proudy, větry, stěhovavými ptáky i lidmi. Tento ostrůvek, ztracený v azurovém nekonečnu, nám připomíná, že téměř 70 % povrchu naší planety je pokryto vodou, převážně slanou. Většina sladkovodních vod je uvězněna v polárních ledovcích, takže lidstvu zbývá jen 1% sladké vody (0.01% veškeré vody) na „modré planetě“. Nárůst světové populace mezi léty 1950 a 2000 ve spotřebě vody způsobil pokles dostupných vodních rezerv ze 17 000 na 6 800 m³ na osobu a rok.

N 63°50' W 19°12'
63°50' s.š – 19°12' z.d.

Souostroví Buccaneer, západní Kimberley, Austrálie

Z vod rozeklaného, vymílaného pobřeží severozápadní Austrálie se vynořují tisíce neobdělávaných ostrovů, včetně souostroví Buccaneer. Protože je tu podél pobřeží vzácné zemědělství i průmyslová činnost, vody Timorského moře, které obklopují tyto ostrovy, zůstávají relativně nedotčené znečištěváním. To umožnilo rozvoj i tak křehkých druhů jako ústřice *Pinctada maxima*. Tyto mlži se sklízají v jejich přirozeném prostředí, na mořském dně, kde se využívají pro pěstování perel. Australské perly, které tvoří 70 procent perel vypěstovaných v Jižních mořích, jsou dvakrát větší (dosahující průměru 12 mm) než japonské perly a podle expertů i dokonce krásnější. Na začátku dvacátého století bylo průkopníkem v průmyslu výroby perel Japonsko a je dodnes jejich největším producentem na světě.

N 63°50' W 19°12'
63°50' s.š – 19°12' z.d.

Maelifell, hraničící s ledovcem Myrdalsjokull, Island

Maelifell vznikl z jedné z mnoha erupcí pod ledovcem Myrdalsjokull na jihu Islandu. Tento vrch je vlastně sopečná usazenina, homole vzniklá ze ztvrdlého prachu a dalších sopečných materiálů. Oddělil se od ledovce asi před 10 000 lety a teď Maelifell omývají řeky, které tečou z ledovce. Je to perfektní homole, vzpínající se 200 m vysoko nad pláň, je pokrytá mechem druhu *grimmia*, který se množí na chladné lávě v široké škále barev od stříbrošedé až k světlé zelené, podle vlhkosti půdy. Je to jedna z mála rostlin rozšířených na Islandu, která má o něco méně než 400 registrovaných druhů a jen 25 procent jeho půdy je pokryto trvalou vegetací. Geologicky velmi mladý, pouze 23 milionů let, má Island více než 200 aktivních sopek a mnoho ledovců, které zabírají více než jednu osminu rozlohy ostrova.

S 39°25' W 71°57'
39°25' j.š – 71°57' z.d.

Sněhem pokrytý vrchol sopky Villarrica, Chile.

Villarrica je jednou z neaktivnějších sopek na naší planetě, a sirné plyny, které vypouští, jsou neustálou připomínkou, že její kráter obsahuje celé jezero žhavé lávy. Každá z jejích posledních erupcí - v roce 1964, 1971 a 1984 - zahubila asi třicet lidí. Ale ty, které ještě přijdou, mohou být mnohem nebezpečnější, protože tuto oblast navštěvuje stále více turistů, aby si tu zalyžovali. Regionální pohotovostní středisko sice ostře sleduje činnost sopky a sebemenší výbuch - doprovázený oblakem kouře - může odstartovat poplach. Pak jsou lyžaři varováni, aby ihned opustili svahy, zatímco místní obyvatelé začínají postupovat podle předem připravených evakuačních plánů. Za více než posledních třicet let obyvatelé Chile, která má 2058 sopek a častá zemětřesení, přivedli k dokonalosti způsob, jak se chovat v případě přírodních katastrof - díky poradenství mezinárodních expertů takových organizací jako je Světová banka a Rozvojový program OSN i díky těsné spolupráci s ostatními jihoamerickými zeměmi. Všichni společně pak uspěli ve snižování úmrtí z výše uvedených příčin o jednu třetinu.

N 29°43' E 31°17'
29°43' s.š. – 31°17'

Lodky uvízlé mezi vodními hyacinty na Nilu, Egypt.

Vodní hyacint (*Eichhornia crassipes*) byl poprvé zaznamenán na začátku dvacátého století v deltě Nilu v Egyptě a v provincii Natal v Jižní Africe. Je to invazní vodní rostlina pocházející z Brazílie, kde se ve svém přirozeném prostředí vyskytuje v přiměřeném množství. Avšak poté, co byla dovezena do Afriky jako okrasná květina, se během jednoho století rozšířila do 50 zemí světa. V dnešní době již dokonce překáží v plavbě lodí, v zemědělství dokáže ucpat zavlažovací kanály i turbíny v přehradách vodních elektráren. Hustý rostlinný koberec, který se dokáže během dvanácti dnů i zdvojnásobit, vyvolává eutrofizaci, snižuje obsah kyslíku v hlubší vodě a vede k udušení života pod vodou. Do současné doby nebyl vynalezen žádný způsob jak tuto invazní rostlinu zničit, avšak některé ekologické metody možná povedou k omezení jejího šíření. Vážné ekologické a ekonomické škody způsobuje sice jenom 1% těchto zanesených rostlin, ale jejich přítomnost zůstává druhou nejčastější příčinou, po ničení přirozeného přírodního prostředí, proč některé druhy rostlin a živočichů ze světa úplně mizí.

N 52°31' E 13°25'

52°31' s.š. – 13°25' v.d.

„Love Parade“ v parku Tiergarten, Berlín, Německo.

V roce 1989 jeden berlínský diskžokej dal dohromady na párty 150 fanoušků elektronické muziky. Třináct let poté, se dědicem této „Love Parade“, Průvodu lásky, stal obrovský neokarneval, který dokáže přitáhnout i milion mladých lidí. Současně startují dva průvody, z náměstí Ernst Reuter Platz a od Brandenburské brány, aby zaplavily Třidu sedmnáctého června extravagantním davem tančícím do rytmu techna a oba se posléze setkaly na úpatí Sloupu vítězství, Siegestsäule, v centru parku Tiergarten. Tato shromáždění jsou stále populárnější v Paříži, Curychu, Ženevě či Newcastlu, všude tam se již kopíruje Love Parade. Dokonce se čekalo, že se objeví v roce 2001 i v ulicích Moskvy, dokud se proti tomu nepostavil úřad tamního starosty. Někteří lidé věří, že toto odmítnutí pramenilo z toho, že si úředníci spletli Love Parade s průvodem Lesbian and Gay Price, „Hrdost lesbiček a gejų“, organizací, která byla založena v roce 1997 skupinou za práva homosexuálů požadujících právo být jiní. V mnoha zemích však zůstává homosexualita zdrojem diskriminace a dokonce i násilí.

N 63°54' W 22°25'

63°54' s.š. – 22°25' z.d.

Modrá laguna u Grindaviku na poloostrově Reykjanes, Island

Sopečná oblast poloostrova Reykjanes na Islandu má bezpočet přírodních horkých pramenů. Modrá laguna (v islandštině Bláa Lónid) je umělým jezerem zásobovaným přebytkovou vodou z geotermální elektrárny u Svartsengi. Voda je zachycována 2000 m pod povrchem, kde se ohřívá žhavým magmatem na 240 °C a dosahuje povrchu s teplotou 70 °C, která se využívá k vytápění okolních měst. Mléčně modré zbarvení laguny je způsobeno směsí křemene a křídý ve složení jejího dna spolu s přítomností rozkládajících se řas. Teplá voda Modré laguny (cca 40 °C), bohatá na minerální soli a organické látky, má známé léčivé účinky při kožních onemocněních. Využívání geotermální energie, obnovitelného, čistého a levného zdroje energie, sice začalo relativně nedávno, ale je stále častější. V roce 1960 využívalo na Islandu tento zdroj tepla pouze 25 % obyvatel, zatímco v dnešní době uspokojuje potřeby 85 % Islandanů a vytápí také skleníky a bazény.

N 55°40' E 12°38'

55°40' s.š. – 12°38' v.d.

Pobřežní větrná farma u Kodaně, Dánsko

Ke konci roku 2000 byla postavena v úžině Øresund, oddělující Dánsko od Švédska, 2 km západně od Kodaně a v hloubce 3 až 5 metrů, dosud největší větrná elektrárna. Jejich dvacet turbín, každá s rotorem o průměru 76 m ve výšce 64 m nad hladinou vytváří oblouk dlouhý 3,4 km. S výkonem 40 MW vyrábí 89 milionů kWh ročně (asi 3 % spotřeby elektrické energie Kodaně). Dánsko plánuje v roce 2030 pokrýt 50 % spotřeby své elektrické energie pomocí větrných elektráren (dnes 10 %). Ačkoli obnovitelné zdroje energie dosud tvoří jenom 2 % vyrobené primární energie na světě, jejich ekologické výhody budí velký zájem. Díky technickému pokroku, který značně zredukoval hluk větrných farem (které se také instalují až 500 m od lidských obydlí) ubývá odporu proti jejich výstavbě. A 30 % roční nárůst těchto ekologických elektráren v posledních čtyřech letech znamená, že se větrná energetika již prosadila.

N 60°18' E 22°36'

60°18' s.š. – 22°36' v.d.

Osvětlený skleník u obce Sauvo, oblast Varsinais-Suomi, Finsko

Finsko, jehož území je z jedné čtvrtiny za Polárním kruhem, zaujímá nejsevernější polohu v Evropě. V takové zeměpisné šířce se stává ze zemědělství spíše výzva přírodě. V zimě vládne na severu noc nepřetržitě skoro po dva měsíce, zatímco na jihu se slunce nesměle ukazuje maximálně šest hodin denně. V tomto příšeří prosvětlují sníh matně paprsky světla ze skleníků, kde se denní doba fotosyntézy prodlužuje díky umělému osvětlení, jako tady v Sauvu, v jihozápadní části země. I když se Finsku daří sklídit tímto způsobem 35 500 tun rajčat ročně, jeho přednostním zájmem je lesní hospodářství či dřevařství. Finsko těží především borovicové a březové dřevo z lesů pokrývajících přes 70 procent jeho půdy a představuje jednu třetinu příjmů z vývozu. Odpadky dřevařského průmyslu se zbytky stromů slouží jako palivo, důležitý zdroj obnovitelné energie, který v roce 2000 pokrýval 20 procent veškeré energetické spotřeby země a 10 procent spotřeby elektrické energie

S 13°48' W 76°24'

13°48' j.š – 76°24' z.d.

„Svícen“ na poloostrově Paracas, Peru.

Běžně označovány jako „Svícen“, nalézají se tyto obrysy vytesané do útesu na poloostrově Paracas, u pobřeží Peru. Tento geologický design je 200 m vysoký a 60 m široký a spekuluje se o tom, že znázorňuje buď kaktus nebo souhvězdí Jižního kříže. Ačkoli je podobný slavným liniím Nazca, které leží 200 km jihovýchodně od něho, na rozdíl od nich je to výtvar dávné civilizace Paracas. V této oblasti bylo také objeveno pohřebiště s 429 mumii či pohřebními fardos. Příslušníci kmene Paracas, známí především pro své textilie, výšivky a keramiku, byli hlavně rybáři. Jejich civilizace vzkvétala asi kolem roku 650 p.n.l. Jelikož je viditelný už z daleka z moře, stal se Svícen jakousi navigační značkou a pro lodě proplouvající kolem poloostrova jí zůstal dodnes.

N 32°11' W 110°53'

32°11' s.š – 110°53' z.d.

B-52 na vojenské letecké základně Davis-Monthan u Tucsonu, Arizona, Spojené státy

Stovky bombardérů B-52 Stratofortress (Létající pevnost) se skladují na letecké základně Davis-Monthan v arizonské poušti. Tyto letouny, jejichž létání pravděpodobně již skončilo, se nicméně udržují kvůli náhradním dílům. Po svém prvním zkušebním letu v Seattlu, stát Washington, v roce 1952, byl tento letoun velmi často používán během vietnamské války (1963-75) a modernizovaná verze létala i ve Válce v zálivu (1991). Poslední model byl v akci během bombardování na Balkáně a v Afghánistánu v roce 2001. Tento válečný letoun symbolizuje moc nejsilnější vojenské velmoci, která se vstupem světa do jednadvacátého století si na tomto poli znovu zajistila své dominantní postavení. Od Války v zálivu hrály Spojené státy hlavní roli ve světových konfliktech a mají nesmírně silný hlas v mezinárodních institucích jako NATO. Avšak vojenská síla je pouze jednou z mnoha typů amerického modelu, který se, od obchodu až po kulturu, šíří po celé planetě.

N 25°24' E 30°26'

25°24' s.š – 30°26' v.d.

Silnice přehrazená písčitou dunou, Údolí Nilu, Egypt

Zrnka písku z pravěkých řek a z naplavených usazenin z jezer nahromaděná v různých proláklínách a dutinách a prosévána tisíci let větrů a bouří se nahromadí před překážkou a tak vzniká duna. Duny pokrývají skoro třetinu Sahary a nejvyšší h ních může dosahovat až do výšky 300 m. Duny zvané barchany jsou pohyblivé písečné přesypy polokruhového tvaru, které se přemísťují ve směru převládajících větrů rychlostí až 10 m za rok a někdy pokrývají i infrastrukturu jako v tomto případě silnice vedoucí Údolím Nilu. Poušť existují po celou dobu historie naší planety, přičemž se neustále, už po stovky milionů let vyvíjejí v reakci na změny klimatu a pohyby kontinentů. Před dvaceti tisíc let pokrývaly pohoří Sahary lesy a travnaté stepi. Tady byly objeveny jeskynní kresby zobrazující slony, nosorožce a žirafy, důkaz, že v této oblasti již před 8000 lety žila tato zvířata. Lidská činnost, zejména přehnané vytěžování rostlinstev v oblastech s mírnými srážkami, které sousedí s pouštěmi, také hraje roli v procesu odlesňování.

N 9°47' W 3°19'

9°47' s.š – 3°19' z.d.

Hydraulická vrtná souprava ve vesnici u Doropa, oblast Bouna, Pobřeží slonoviny

V celé Africe je zásobování domácností vodou úkolem žen jak je to vidět i zde, u Doropa, v severní části Pobřeží slonoviny. Hydraulické vrtné soupravy vybavené čerpadly, která jsou obvykle manuální, postupně nahrazují tradiční vesnické studny a kanystry z plastu, emailovaného plechu či hliníku nahrazují „canaris“, velké džbány z pálené hlíny a dlabané tykve pro dopravu tohoto cenného zdroje. Voda z těchto vrtů je mnohem hygieničtější než ta z tradičních studní z nichž až 70 procent obsahuje vodu nevhodnou k pití. Dnes je 20 procent obyvatelstva na světě bez pitné vody. V Africe to platí pro dva z pěti lidí, ale přitom více než polovina obyvatel venkovských oblastí nemá k čisté vodě přístup vůbec. Nemoci z nezdravé vody jsou hlavní příčinou dětské úmrtnosti v rozvojových zemích. Každý rok umírá na průjmová onemocnění 2,2 milionu dětí do pěti let. Jak roste počet obyvatel Afriky a Asie bude jedním ze základních úkolů v nadcházejícím desetiletí zajistit přístup k čisté pitné vodě.

N 64°18' W 21°08'

64°18' s.š. – 21°08' z.d.

Pingvellirský zlom východně od Rejkjavíku, Island

Pohyb zemských tabulí bude pokračovat mnohem déle než život deseti generací. Island se nachází v bodu, kde se vynořuje středo-atlantský podmořský hřbet, a tak vlastně stojí na křižovatce dvou tektonických tabulí. Ostrov se zvětšuje silou sopečné činnosti této praskliny, která vytvářením magmatu od sebe odtahuje Evropu a Severní Ameriku průměrnou rychlostí 2 cm ročně. Naše Země je vytvořena tak, že má zásadně odlišná měřítka než lidská aktivita. Úzká cesta vedoucí podél zlomu i domy na samém okraji vody, to vše odráží obvyklou tvrdšíjnost lidských společenství i překvapující důvěru lidí v přírodu. Každá noc strávená zde v klidném spánku je vyhranou sázkou vsazenou proti nebezpečí vycházejícímu z těchto hrozivých prasklin...

S 21°14' E 55°43'

21°14' s.š – 55°43' v.d.

Erupce sopky Piton de la Fournaise, ostrov Île de la Réunion, Francie.

Piton de la Fournaise (Vrchol tavicí pece) je hora vysoká 2 631 m, nalézá se v jihovýchodní části Réunion a je nejaktivnější sopkou na naší planetě hned za Kilaueou na Havaji. Aktivní posledních 400 000 let, stále průměrně každých čtrnáct měsíců vybuchuje. Avšak ve většině případů proudy jejího vychrleného magmatu nedosáhnou přes tři zóny proláklín, či caldeiras, které ji bezprostředně obklopují. Příležitostně, jako v letech 1977 a 1986, se objevují i prudší výbuchy s proudy lávy, která ničivě zasáhne i zalesněné svahy a obydlené oblasti ostrova. V dnešní době vědci monitorují 140 z 500 aktivních sopek nalézajících se v nadmořské výšce. V roce 1979 byla postavena sopečná laboratoř přímo u Piton de la Fournaise, která se tím stala jednou z „nejtěšněji“ sledovaných sopek na světě.

N 14°43' W 17°26'

14°43' s.š. – 17°26' z.d.

Rybí trh u Dakaru, Senegal

700 km senegalského pobřeží profituje ze sezónního střídání chladných proudů bohatých na minerály, které přicházejí od Kanárských ostrovů, a teplých rovníkových proudů. Proto se stalo jeho pobřeží vhodným prostředím pro rozvoj bohaté a rozmanité mořské fauny. Osmdesát procent pobřežního rybářství se uskutečňuje na pirogách, kanoích vydlabaných z kmenů baobabů nebo kapoků, a s pomocí rybářských sítí nebo šňůr. Ale ryby také přitahují evropské rychlejší čluny, což zemím podél pobřeží škodí. Skoro 400 000 tun ulovených ryb ročně představuje totiž hlavní zdroj ekonomiky Senegalu. Většina ryb putuje na místní trhy. Tuňák, sardinky a treska se prodávají přímo na plážích na místech, kde přistávají pirogy. Senegalcí, stejně jako 1 miliarda obyvatel rozvojových zemí, jsou závislí především na rybách, které kryjí 40 procent potřebných bílkovin v jejich stravě.

N 29°21' E 47°48'

29°21' s.š – 47°48' v.d.

Odpad z odsolovací stanice v moři Al-Doha, oblast Jahra, Kuweit.

Po dlouhou dobu závisel Kuvajt na dovozu pitné vody z Iráku. Dnes ale má již několik odsolovacích stanic, které produkují 75 procent spotřeby země. Tyto stanice používají metodu bezprostřední termální destilace (známé také jako „flash“ systém). Po úpravě se voda nevhodná ke konzumaci vrací zpět do moře, kde se mísí s vodami Perského zálivu vytvářejíc tvar jakési chapadlovité příšery. Díky 12 500 odsolovacím stanicím ve 120 zemích poskytují světové oceány skoro 14 milionů m³ sladké vody – méně než jedno procento pitné vody spotřebované na světě. Odsolovací stanice ale potřebují obrovské množství energie, jsou extenzivní a tudíž dostupné jenom zemím, které mají dostatečné zdroje, obzvláště naftu, jako země Arabského poloostrova. Tento region vyrábí polovinu odsolované vody na světě. Evropané spotřebují 150 až 250 litrů vody na osobu a den (na jedno spláchnutí toalety je potřeba 6 litrů). Avšak jen méně než jedno procento této vody, upravované, aby byla pitnou, se ve skutečnosti vypije.

S 22°55' W 43°15'
22°55' j.š – 43°15' z.d.

Chudinské čtvrti, favelas, Rio de Janeiro, Brazílie

Téměř jedna čtvrtina z 10 milionů Cariocas- obyvatelů Ria de Janeira- žije v 500 chudinských čtvrtích známých jako favelas, které se tu rychle rozrostly od počátku dvacátého století, a které jsou nyní postiženy nesmírnou zločinností. Většinou se tyto nedostatečně vybavené, ubohé čtvrti, nejvíce stavěly na svazích okolních kopců, kde během období dešťů pravidelně prodělávají osudné sesuvy půdy. Dole pod favelami si spokojeně střední třída tohoto velkoměsta (18 procent Cariocas) žije ve vilové čtvrti podél pobřeží oceánu. Sociální kontrast je typický pro celou Brazílii, kde 10 procent obyvatel kontroluje většinu bohatství, zatímco skoro polovina země žije pod hranicí chudoby. V důsledku růstu měst 25 milionů lidí v Brazílii a 600 milionů lidí na celém světě obývá slumy velikých metropolitních oblastí, kde dochází k přelidnění a špatné podmínky ohrožují jejich zdraví i samotný život.

N 5°19' W 4°02'
5°19' s.š – 4°02' z.d.

Praní prádla v říčce, okres Adžamé v Abidžanu, Pobřeží slonoviny

V sousedství Adžamé v severním Abidžanu, každý den stovky profesionálních pradel, fanicos, perou prádlo v říčce nacházející se u vstupu do tropického lesa Le Banco (v roce 1953 prohlášen národním parkem). Používají kameny a pneumatiky naplněné pískem, se kterými drhnou a ždímají prádlo a ručně tak vyperou tisíce kusů prádla. Adžamé, původně rybářskou vesničku, postupně spolkla metropolis Abidžan a teď se z ní stal jen její dělnický okres. Abidžan je hospodářským a kulturním centrem země, avšak některé části stále nemají tekoucí vodu či elektřinu. Město však prodělalo úžasný rozmach. Jeho obyvatelstvo se od roku 1950 zvýšilo padesátkrát a dnes má 3 miliony stálých obyvatel, celou jednu pětinu obyvatelstva země. Abidžan také zažil rozmach malých podniků, jako tyto fanicos, které pro nejchudší vrstvy jsou jediným způsobem živobytí.

N 50°49' W 2°29'
50°49' s.š – 2°29' z.d.

Obr u Cerne Abbas, Dorset, Anglie

Tento obr, dlouhý 55m a ozbrojený velkým kyjem, vypadá na pohled velice moderně včetně kulatých očí, obočí, úst i chybějícího nosu. Pět prstů na jeho levé ruce je také velmi pěkně stylizováno, jeho prsa a žebra zdůrazněna, jeho pouzdro na penis udržuje provázek a lýtka jsou zaoblana. Postava by také mohla být hermafroditem se ztopořeným přirozením. Tato kresba byla poprvé publikována v roce 1764 a trochu zlomyslně byla připisována papežencům. Jiní ji interpretují buď jako boha úrodnosti z doby před počátkem křesťanství nebo napůl římského napůl keltského Herkula asi tak z prvního století. Kresba ukazuje i touhu zobrazovat válečníky. Slouží také jako apel na nadpozemské síly naznačující duševní stav stále ještě vlastní mnoha lidským bytostem.

N 52°20' E 10°20'
52°20' s.š. -10°20' v.d.

Dopravky na láhve u Braunschweigu, Dolní Sasko, Německo

Nedaleko Braunschweigu v severním Německu na parcele obchodního domu s potravinami se roztahuje tato lavina minerálních vod, piva, ovocných šťáv a syčených nápojů všeho druhu. Ve světovém obchodu s nealkoholickými nápoji vede před ostatní konkurencí trh s lahvovou vodou, jejíž roční obrat se odhaduje na 22 miliard US dolarů. Tento nejzákladnější nápoj se po stáčení do lahví stal stále úspěšnějším. Světová spotřeba roste o 7 procent ročně (15 procent v oblasti Asie a Pacifiku). Aby bylo možné nalahvovat 89 miliard litrů vody distribuované každoročně na světě, je třeba 1.5 milionu tun umělé hmoty. Co se týká alkoholických nápojů, jejich zneužívání stále živí pohromu alkoholismu, toho symptomu zoufalství a sociálních chorob způsobovaných chudobou a nezaměstnaností. V Rusku limituje závislost na alkoholu délku života mužů na 59 let oproti 79 létům u žen.